

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI**

**12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İÇİ ŞİDDETE YÖNELİK
TUTUMLARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eray BABAHAÑOĞLU

BURSA – 2022

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI**

**12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İÇİ ŞİDDETE YÖNELİK
TUTUMLARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eray BABAHAÑOĞLU

Danışman:

DOÇ. DR. Gönül ONUR SEZER

BURSA – 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “12. Sınıf Öğrencilerinin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları ve Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Eray BABAHANOĞLU

Öğrenci No: 702032012

Anabilim Dalı: Kadın ve Aile Çalışmaları

Programı: Kadın ve Aile Çalışmaları

Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Eray BABAHANOĞLU
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Kadın ve Aile Çalışmaları
Bilim Dalı : Kadın ve Aile Çalışmaları
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : IX + 84
Mezuniyet Tarihi :/...../2022
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Gönül ONUR SEZER

12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İÇİ ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMLARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırma lise döneminin son sınıfı olan 12. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve aile içi şiddete yönelik tutumlarını belirleyerek, birbiri üzerinde etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Toplumumuzda sıkça görülen şiddet olaylarına önleyici çalışmalar yapılması gerektiğinden yapılan olan araştırma sonuçları; lise düzeyindeki öğrencilere yönelik yapılabilecek aile içi şiddet konusunda önleyici rehberlik çalışmalarına veya farkındalık oluşturmaya yönelik eğitim programlarının hazırlanmasına veri oluşturacak, toplumsal bir sorunun çözümüne de katkı sağlayacaktır. Araştırmanın evrenini, Bursa ilinin merkez ilçelerindeki 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören lise düzeyindeki okullarda bulunan 12. sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturmaktadır. Örneklem ise merkez ilçelerde bulunan farklı türdeki liselerde eğitim almakta olan 418'i erkek, 259'u kadın olmak üzere toplam 677 öğrenci alınmıştır. Nicel araştırma yöntemiyle araştırma yapılmış, uygulanan ölçek sonuçları istatistiksel olarak analiz edilerek değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin aile içi şiddete yönelik ve toplumsal cinsiyet algısı tutumlarının düşük düzeyde olduğu, bu tutumlar arasında anlamlı düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur ($p < .01$).

Anahtar Sözcükler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Şiddet, Aile, Aile İçi Şiddet

ABSTRACT

Name and Surname : Eray BABAHANOGLU
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Women and Family Studies
Branch : Women and Family Studies
Degree Awarded : Master
Page Number : IX + 84
Degree Date :/...../2022
Supervisor : Doç. Dr. Gönül ONUR SEZER

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN 12th GRADE STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS DOMESTIC VIOLENCE AND PERCEPTIONS OF GENDER

This research was conducted to determine the gender perception and attitudes of 12th grade students, who are the last year of high school, towards domestic violence and to examine whether they have an effect on each other. The results of the research carried out because preventive studies should be carried out against the violence that is frequently seen in our society; It will provide data for preventive guidance studies on domestic violence for high school students or for the preparation of training programs to raise awareness, and will also contribute to the solution of a social problem. The universe of the research consists of all 12th grade students in high school level schools in the central districts of Bursa province in the 2021-2022 academic year. In the sample, a total of 677 students, 418 male and 259 female, studying at different types of high schools in the central districts were taken. The research was carried out with the quantitative research method, and the results of the applied scale were statistically analyzed and evaluated. As a result of the study, it was found that students' attitudes towards domestic violence and gender perception were low, and there was a significant and positive relationship between these attitudes ($p < .01$).

Keywords: Sex, Gender, Violence, Family, Domestic Violence

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından itibaren her aşamada beni destekleyen, süreç içerisinde beni güdüleyen, akademik tecrübe ve birikimlerini benimle paylaşan, tez sürecinin her aşamasında sorularıma büyük bir sabırla ve içtenlikle cevap veren, motive edici tutumuyla tezimin bu aşamaya gelmesinde önemli katkı sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Gönül ONUR SEZER'e çok teşekkür ederim.

Beni programa kabul eden ve eğitim dönemi içerisinde dersini aldığım ve kendilerinden çok şey öğrendiğim, başta bölümün açılmasında çok emekleri olan Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL hocam olmak üzere kıymetli hocalarıma teşekkür ederim.

Dünyaya gelmeme vesile olan, beni büyüten, hayatımın her anında maddi ve manevi desteklerini aldığım, sonsuz özveri ve fedakarlıkla beni bu günlere getiren, sevgilerini her daim hissettiğim değerli aileme teşekkür ederim.

Eğitim dönemi içerisinde ders ve çalışmalarımın dolayısıyla daha az zaman ayırabildiğim ve süreç içerisinde bana karşı sabır gösteren, beni destekleyen sevgili eşim ve biricik çocuklarıma teşekkür ederim.

Yapmış olduğum çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların bilime ve topluma olumlu katkılarının olmasını temenni ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	ix
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Cinsiyet	3
2.2 Toplumsal Cinsiyet	4
2.3 Cinsiyet Rollerı	5
2.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerının Yaygınlaştırılması	8
2.5. Cinsiyet Önyargıları ve Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık	10
2.6. Şiddet.....	12
2.7. Şiddet Nedenleri.....	14
2.7.1. Biyolojik nedenler.....	14
2.7.2. Psikolojik nedenler	15
2.7.3. Toplumsal ve Çevresel Faktörler.....	16
2.7.4. Aile faktörü.....	18
2.8. Şiddet Türleri.....	20
2.8.1. Kendine Yönelik Şiddet.....	20
2.8.2. Kişiler Arası Şiddet.....	21
2.8.3. Kolektif Şiddet.....	21
2.9. Uygulanış Biçimlerine Göre Şiddet	21
2.9.1. Fiziksel Şiddet.....	21
2.9.2. Cinsel Şiddet.....	22
2.9.3. Duygusal/Psikolojik Şiddet	23
2.9.4. Sözel Şiddet.....	24
2.9.5. Ekonomik Şiddet.....	24
2.10. Aile	25

2.11. Aile İçi Şiddet	26
2.11.1. Kadına yönelik Şiddet	27
2.11.2. Çocuğa Yönelik Şiddet ve İhmali	29
2.11.3. Kardeşler Arası Şiddet	31
2.11.4. Yaşlı şiddeti ve İhmali	32
2.12. Aile İçi Şiddetin Önlenmesi İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	32
2.12.1. İç Hukuk Düzenlemeleri	32
2.12.1.1 Anayasa	32
2.12.1.2. 5275 Sayılı Türk Ceza Kanunu.....	33
2.12.1.3. 4320 Sayılı Kanun	34
2.12.1.4. 6284 Sayılı Kanun	35
2.12.1.5. Medeni Kanun	36
2.13.2. Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri	37
2.13.2.1. Birleşmiş Milletler Antlaşması	37
2.13.2.2. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	37
2.13.2.3. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW).....	38
2.13.2.4. İstanbul Sözleşmesi.....	40
2.13.2.5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	41
BÖLÜM II.....	42
3. YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42
3.2. Araştırmanın Amacı.....	42
3.3. Araştırmanın Önemi	43
3.4. Çalışma Grubu	44
3.5. Veri Toplama Araçları.....	46
3.5.1. Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AİŞYTÖ)	46
3.5.2. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ).....	47
3.6. Verilerin Toplanması	47
3.7. Verilerin Analizi	48
3.8. Sayıtlılar	48
3.9. Sınırlılıklar	48
BÖLÜM III.....	49
4. BULGULAR	49

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarına Ait Veriler	49
4.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarına Ait Veriler	50
4.3. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	50
4.4. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	57
4.5. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanları ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkisi	65
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
5.1. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarına Ait Veriler.....	66
5.2. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarına Ait Veriler.....	66
5.3. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	67
5.4. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	69
5.5. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanları ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkisi	72
KAYNAKLAR	76
EKLER.....	85

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Dağılımlar.....	44
Tablo 2. Öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği (AİŞYTÖ) puanlarına ait bulgular.....	49
Tablo 3. Öğrencilerin AİŞYTÖ alt boyutları puanlarına ait bulgular.....	49
Tablo 4. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği (TCAÖ) puanlarına ait bulgular.....	50
Tablo 5. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	50
Tablo 6. Öğrencilerin okul türüne göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	51
Tablo 7. Öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdiği yere göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	51
Tablo 8. Öğrencilerin memleketlerinin bulunduğu bölgeye göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	52
Tablo 9. Öğrencilerin annelerinin hayatta olmasına göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	53
Tablo 10. Öğrencilerin babalarının hayatta olmasına göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	53
Tablo 11. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	54
Tablo 12. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	54
Tablo 13. Öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	55
Tablo 14. Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	55
Tablo 15. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir miktarına göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	56
Tablo 16. Öğrencilerin ebeveynlerinin medeni durumuna göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	56
Tablo 17. Öğrencilerin kiminle yaşadığına göre AİŞYTÖ puanlarının karşılaştırılması.....	57
Tablo 18. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	58
Tablo 19. Öğrencilerin okul türüne göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	58
Tablo 20. Öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdiği yere göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	59
Tablo 21. Öğrencilerin memleketlerinin bulunduğu bölgeye göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	59

Tablo 22. Öğrencilerin annelerinin hayatta olmasına göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	60
Tablo 23. Öğrencilerin babalarının hayatta olmasına göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	60
Tablo 24. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	61
Tablo 25. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	62
Tablo 26. Öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	62
Tablo 27. Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	63
Tablo 28. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir miktarına göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	63
Tablo 29. Öğrencilerin ebeveynlerinin medeni durumlarına göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	64
Tablo 30. Öğrencilerin kiminle yaşadığına göre TCAÖ puanlarının karşılaştırılması.....	64
Tablo 31. Öğrencilerin AİŞYTÖ puanları ile TCAÖ puanları arasındaki ilişki.....	65

KISALTMALAR

AIŞYTÖ :Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği

AKŞÖDK : Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

CEDAW :Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women

FRA : European Union Agency for Fundamental Rights

HRDC : Human Resources Development Council

ICN : International Council Of Nurses

KCDP : Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu

NDVH : National Domestic Violence Hotline

OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development

ONS : Office for National Statistics

SPSS : Statistical Package For Social Science

TCAÖ : Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

TCK : Türk Ceza Kanunu

TDK : Türk Dil Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund

UNWOMEN : United Nations Women

WHO : World Health Organization

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde şiddete bağlı olaylar ciddi bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, bireyin karşıt görüşte olanlara kaba güç veya kuvvet kullanımı, duygu veya davranışta aşırılık göstermesi anlamına gelmektedir (TDK, 2021). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti geniş bir tanımlama yaparak “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya davranışa dökme biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” şeklinde açıklanmıştır (WHO, 2002). Aile içi şiddet ise bir kişinin eşine, çocuklarına, anne babasına, kardeşlerine ve/veya yakın akrabalarına yönelik uyguladığı her türlü saldırgan davranıştır (Şahin ve Dişsiz, 2009: 3).

Dünyada her yıl şiddet nedeniyle 1,6 milyon kişi yaşamını yitirmekle birlikte bu sayıdan daha fazla sayıda kişi de yaralanmakta ve 1-14 yaş grubundaki 40 milyon çocuk istismar ve ihmale uğramakta, bundan dolayı da desteğe ihtiyaç duymaktadır (WHO, 2002). Toplumumuzda da aile içi şiddet gün geçtikçe travmatik ve ağır sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin; Türkiye’de 2020 yılı içerisinde 300 kadın cinayetinin büyük çoğunluğu aile bireyleri tarafından gerçekleştirilmiştir (KCDP, 2021). Yine Türkiye’de yapılan kadına yönelik şiddet araştırmasında; evlenmiş kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranı %36, cinsel şiddete maruz kalma oranı %12, duygusal şiddete maruz kalma oranı %44, ekonomik şiddet %30 olarak bulunmuştur (Hacettepe Üniversitesi, 2015). Ayrıca 7-18 yaş arasındaki çocukların %25 ihmal edildiği, %51’i duygusal, %43 fiziksel, %3 cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir (Unicef, 2010). Şiddetin aile içinde tek bir kişiye yöneltilmesi tüm aileyi olumsuz etkilemekte ve yaşanan yerin güvensiz olmasına neden olmaktadır (ICN, 2001). Aile içindeki şiddetin varlığı eşlerin boşanmasında da en büyük sebep olduğu yapılan araştırmada ortaya çıkmıştır (Aktaş, 2011).

Toplumsal cinsiyet, kadının ve erkeğin toplum tarafından belirlenen ve yapılmasını beklediği rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir (Dökmen, 2009: 20). Son yıllarda aile içi şiddet olaylarının artmasıyla birlikte yapılan tartışmalarda toplumsal cinsiyet konusu çok sık gündeme gelmekte ve toplumsal cinsiyet algısı, aile içi şiddetin en önemli sebepleri arasında gösterilmektedir (Başar ve Demirci, 2015: 43). Bu veriler ışığında çok yoğun görülen aile içi şiddet olaylarının nedenleri saptanarak, sağlıklı bir

aile birliğinin sağlanması veya aile birliğinin korunması yönünde önleyici çalışmalar yapılması gerektiği düşünölmektedir.

Bu araştırma ölkemizde zorunlu eğitim sisteminin son basamağı olan 12. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve aile içi şiddete yönelik tutumlarını belirleyerek, birbiri üzerinde etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları; lise düzeyindeki öğrencilere yönelik yapılabilecek aile içi şiddet konusunda önleyici rehberlik çalışmalarına veya farkındalık oluşturmaya yönelik eğitim programlarının hazırlanmasına veri oluşturacak, toplumsal bir sorunun çözümüne de katkı sağlayacaktır.

Araştırmada, nicel araştırma yöntemiyle veriler toplanılmış olup, farklı okul türlerinden rastgele ve gönüllölük esasına göre çalışmaya alınacak öğrenciler belirlenmiş, ilişkisel tarama modeli kullanılarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Bursa ilinin merkez ilçelerindeki 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören tüm lise düzeyindeki okullarda bulunan 12. sınıf öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ise farklı türdeki liselerde eğitim almakta olan toplam 677 öğrenci alınmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Cinsiyet

Cinsiyet, insanların genetik özelliklerine bağlı olarak doğuştan var olan bireylerdeki fizyolojik farklılıkları tanımlamaktadır. Üreme organlarındaki farklılıkla beraber doğurabilme ve üreme özellikleri dikkate alınarak kadın veya erkek olarak sınıflandırma yapılabilmesini sağlamaktadır (Budak ve Küçükşen 2018: 562). Cinsiyet, insanların en temel kimlik özelliklerinde olup, toplumun demografik özelliklerini tanımlamak içinde kullanılan bir terimdir (Paçacıoğlu, 2018: 29).

Evrensel biyolojik özelliklere dayanan bu sınıflandırma, gerek birey ve gerekse toplum için büyük önem ifade etmektedir. Çünkü bu iki özelliğe bağlı roller, bireylerin topluma katılma imkanlarını ve davranış tarzlarını belirlemenin yanı sıra, toplumdaki işbölümünün de oluşumuna etkide bulunmaktadır. Ayrıca kadın ve erkeğin, yaşamlarının değişik yaş ve dönemlerinde yapmaları gereken sorumluluk ve işleri de belirlemektedir (Evrin, 1972: 102).

Cinsiyet ile ifade edilmek istenen sadece kadın ve erkeğin arasındaki biyolojik yani genetik olarak ortaya çıkan farklılık olduğunu ifade etmek isteyenler olduğu gibi, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların biyolojik faktörlerin yanında toplumsal faktörlerinde etkili olduğunu ve bu ikisini ayrı olarak görülmesinin doğru olmayacağını savunanlarda vardır. Çünkü toplumda var olan kültürün oluşturduğu kadın ve erkekte beklentileri, kadın ve erkeğin fiziksel yapılarına ilişkin gözlemlerinden bağımsız değildir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyeti de içeren kültürel bir yapıdır (Moç, 2013: 8-9).

Cinsiyet, sadece biyolojik kimliğe işaret edip normalde insan yapısının değişmez bir özelliği iken; toplumsal cinsiyet toplumdaki topluma, hatta aynı toplumda kuşaktan kuşağa, kültürden kültüre değişen psikolojik, sosyal ve kültürel farklılıklara işaret etmektedir. Kadın ve erkek arasında sadece cinsiyet farklılıkları değil, kültürel olarak cinsiyetlere giydirilmiş rol, tutum ve davranış biçimleridir. Bu tür farklılıkların cinsiyetle doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. Cinsiyet genetik olarak belirlenmekte, toplumsal cinsiyet ise doğumdan sonra toplumsallaşma sürecinde öğrenilmektedir (Canatan, 2021).

2.2 Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet; kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanırken, toplumsal cinsiyet; kadının ve erkeğin toplum tarafından belirlenen ve yapılmasını beklediği rol ve sorumluluklarını ifade eder (Dökmen, 2019: 20). Toplumsal cinsiyetin, cinsiyetten farkı; cinsiyet genetik yapıyla ortaya çıkar, evrensel ve toplumdan topluma değişmezken, toplumsal cinsiyet, içinde yaşanan toplum tarafından belirlenir, kültürel farklılıklardan etkilenir ve toplumdan topluma değişkenlik gösterebilir. Yani toplumun kadın ve erkeğe bakış açısıyla ortaya çıkan cinsiyeti nedeniyle onlara yüklenen rol ve beklentileri ifade eder. Kadın ve erkek arasında var olan farklılıkların bazıları cinsiyet kaynaklı olsa da çoğunluğu toplumsal cinsiyetten kaynaklanmaktadır (Gözütok vd. 2017: 1037). Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin rol, sorumluluk, eylem ve niteliklerinin toplum ve kültür tarafından belirlenmesi olarak ifade edilmektedir. Yani farklılığın biyolojik kaynaklı değil, toplumun kadın ve erkeği nasıl gördüğü, nasıl düşündüğü, nasıl algıladığı ve nasıl davranmalarını beklediğine ilişkin değerlendirmeleri, yargıları ve rolleri açıklamaya yönelik çok boyutlu bir kavramdır (Altınova ve Duyan, 2013: 10; Kılıç vd. 2014: 124; Dökmen, 2009: 26).

Bireyler arasındaki en belirgin ve yaygın olan fark, bireylerin biyolojik anlamda erkek veya kadın oluşlarıdır. Fakat cinsiyet sadece biyolojik temelde anlam kazanmaz; sadece biyolojik veya genetik özellikleri ifade etmez. Cinsiyet, bireyler açısından, yaşamın daha ilk yıllarından itibaren toplumsal bir sınıflama olarak da anlam kazanmaya başlar. İlerleyen yıllarda bireyin biyolojik cinsiyetini merkeze alan bir anlayış veya algılayışla yaşama dünyası inşa edilir. Toplum içerisinde oluşturulan bu dünyanın ismi toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet, bireyin belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgi çerçevesinde toplumun bireyden beklentilerine ve toplumda bireyin konumlandırıldığı yere işaret eder. Toplumsal cinsiyeti var eden, besleyip devam ettiren faktörler; cinsiyete yönelik önyargılar ve olması gerektiğine inanılan kadın-erkek arasındaki farklarla ilgilidir. Cinsiyet önyargıları, cinsiyete ilişkin davranışları, tutumları, tepkileri ve cinsiyet arasındaki farklara ilişkin inançlardır. Olması gerektiğine inanılan ideal kadın-erkek arasında bulunması gerektiğine inanılan farkların hayata yansıyan boyutunu ise roller oluşturmaktadır (Vatandaş, 2007: 36).

Kadınlara ve erkeklere uygun görülen sosyal roller, davranışlar ve sorumluluklar toplum tarafından toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dönüştürülmektedir. Cinsiyete ilişkin ayrımcılığın, eşitsizliğin ve tutumların oluşmasında kalıp yargılar en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Altınova ve Duyan, 2013: 11). Kalıp yargısını; bir grubun

üyelerine yönelik sabit, aşırı basitleştirilmiş veya aşırı genelleştirilmiş, genellikle ön yargılı bakış açısıyla, bir grubun tüm üyelerinin paylaştığı düşünölen olumlu veya olumsuz özellikleri taşıyan bilişsel bir yapı olarak tanımlamak mümkündür (Tutkun, 2008: 261). Kalıp yargılar yoluyla sosyalleşme süreçlerinde başta aile, öğretmen, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçları tarafından toplumsal cinsiyet rolleri üretilmekte, pekiştirilmekte ve aktarılmaktadır (Maccoby, 2002: 55; Zeyneloğlu, 2008: 9).

Toplumsal cinsiyet algısı insanlar arasındaki duygusal ilişkileri de etkilemektedir. Kadın ve erkek arasında yaşanan romantik ilişki dışında, eş, anne, baba, kardeş, arkadaş gibi kişilerle olan ilişkilerdeki beklentilerin gelişmesinde de etkili olmaktadır. Toplumsal cinsiyet bireylerin tutumlarını davranışlarını veya ilişkilerini etkilemesi kaçınılmazdır (Çavdar, 2013: 5).

Yaşadığımız dönemde toplumsal cinsiyet eşitliği uluslararası düzeyde birçok alanda gündeme gelmektedir. WHO bütün çalışmalarında eşitliği ön planda tutacağını vurgulayarak önceliği bu konuya verdiğini açıklamıştır. Bunun yanında Avrupa Birliği Komisyonu da bütün plan ve politikalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine uyarak çalışma yapacaklarını belirtmiştir (Turan, 2014: 58).

Türkiye’de de toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında yasal düzenlemeler yapılmış, farkındalığın artırılmasına yönelik eğitim programları ve seminerler gerçekleştirilmiştir.

2.3 Cinsiyet Rollerı

Rol, sosyolojinin temel kavramları arasında yer alır ve bu alanda çok sık kullanılan bir kavram olmasıyla birlikte dinamik olma özelliği gösterir. Rol, bir grup veya sosyal yapı içinde yer alan belirli statü ya da toplumsal konumlara atfedilen o konuma özgü hakların ve görevlerin sebep olduğu davranış biçimleridir. Sosyal hayatta bireyin ortaya koyduğu davranışların yanında bulunduğu statü veya konuma göre bireylerden yapılması beklenen davranışları da ifade eder (Birkök, 2011: 1). Babalık, annelik, çocukluk, eş gibi geleneksel rollerin yanında kişilerden ziyade niteliğe vurgu yapılan mesleki rollere dair rollerde mevcuttur. Genel olarak rolleri oluşumunda ön plana çıkan unsurlar, çevrenin bireyden beklentileri, kişinin bulunduğu sosyal ortamdan kendi bakış açısından algıladıkları ve göstermiş olduğu davranışlardır. Her ilişki bir tür rol oynamaktır. Rol ise, toplumda belli bir pozisyonu işgal eden bireyden, toplumun genelının beklentisine uygun olan davranıştır. Her birey toplumsal yapı içerisinde kendi statü veya konumuna

göre davranış sergileyerek toplumsal yapıyı meydana getirmektedir (Gittler, 1957: 93, Köroğlu, 2013: 95). Bireyin belli şartlar altında göstermiş olduğu davranışları veya hangi durumda ne şekilde davranacağını toplumun kültürünü göz ardı ederek yorumlamak imkansız olacaktır (Bensman ve Rosenberg, 1976: 36).

Roller arası ilişkiye bakıldığında, birbirine bağlı ve karşılıklı olduğu görülebilir. Örneğin öğretmen-öğrenci ilişkisine baktığımızda; öğrenciler iyi eğitim alıp başarılı olmak isterken, öğretmende öğrencilerin çaba göstererek anlatılanları öğrenip başarılı olmalarını beklemektedir. Aile hayatında eşler ilişkilerindeki rolleri birbiriyle bağlantılı ve karşılıklıdır. Bu ilişkilerde istenen veya beklenen ideal roller ile yaşanan roller arasında her zaman fark bulunabilir. Bir eş veya bir baba kendine düşen rolü ne kadar iyi yerine getirirse getirsün mutlaka daha iyisi de vardır. Tabi bu rollerin gösteriminde toplumsal normların da önemli bir etkisi de bulunmaktadır (Ceylan, 2011: 101).

Cinsiyet rolü, bireyin kendi kimliğini kadın veya erkek olarak algılayıp cinsiyetinin gerektirdiği davranışları göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Altınova ve Duyan, 2013:11). Toplumsal cinsiyet rolü ise cinsiyetlerin kültürel anlamlarına dayalı farklılıklarını yansıtan, cinsiyet kalıp yargıları çerçevesinde toplum tarafından kadın ve erkek için tanımlandığı ve bireylerin yerine getirmeleri istenildiği birtakım beklentileri ifade etmektir (Dökmen, 2009: 29). Toplum bireylere annelik, babalık, askerlik gibi farklı rollere uygun davranmasını öğretir ve sosyal yapı içinde insanların konumuna göre çeşitli rollere uygun yaşamasını bekler. Bunun yanında toplumsallaşma süreci içerisinde kazanılan kadınsılık, erkeksilik gibi toplumsal cinsiyet rolleri de örnek verilebilir (Saraç, 2013: 28).

Genel toplum anlayışına göre toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi olarak ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel roller doğrudan toplumun kadına ve erkeğe yüklediği özelliklere göre yapılanmaktadır (İmamoğlu, 1991: 832). Buna göre, kadınlardan daha çok ev işlerini ve çocuk bakımını gibi ev içindeki işleri üstlenmeleri beklenirken, erkeğin ise daha çok ev dışında emek vererek ailenin geçimini sağlama, zorluklarla mücadele etme, maddi geliri idare etme, ailenin güvenliğini sağlama gibi davranışlar beklenir. Eşitlikçi rollere göre ise kadın ve erkeğin rol aldığı bütün alanlarda eşit olması beklenir (Zeyneloğlu, 2008: 2; Morgan ve Walker, 1983: 148). Cinsiyetlere göre tanınan özgürlük ve kısıtlamalar, bireylerin haklarına ulaşımını engellemektedir. Eşitsizliğin her iki cinsiyet için var olduğu bilinse de ağırlıklı olarak kadının daha fazla eşitsizliğe maruz kaldığı bilinmektedir. Kadının eşitsizlik sebebiyle elinden alınan ya da kısıtlanan haklarına eşit maaş hakkı, sağlık hizmetlerine ulaşım hakkı, eğitim alma hakkı

hatta yaşama hakkı örnek verilebilir (Demirgöz Bal, 2014: 16,20,21). En basitiyle insan haklarına uygun yaşayabilmek için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının gerekliliğine inanılmaktadır. Bu inancın arkasında sadece kadına uygulanan eşitsizlik değil aynı zamanda her ne kadar daha az dile getirilse de erkekler için de eşitsizliğin olmasıdır. Erkek kendisine verilen sonsuz güç ve özgürlükle rızası olmadan bir kalıba sokulmakta ve bu kalıba göre performans göstermesi beklenmektedir. Erkekten ekonomik olarak güçlü, sosyal olarak tanınır, cinsel olarak hazır ve aile bağları anlamında koruyucu olması beklenmektedir (Karakurt, 2021: 14).

Kadın ve erkeğe yüklenen cinsiyet rolleri kentleşme ve küreselleşme gibi güçlerin etkisiyle de değişmektedir. Bu değişim ev ve iş yaşamında da rol değişimleri ve buna uyumlarını beraberinde getirmektedir (WHO, 1998). Evlilikte roller, aile içinde işlerin eşler arasında nasıl paylaşıldığı ve nasıl yerine getirildiğini belirleyen davranışlar olarak ifade edilebilir (Kılıç, 2012: 24). Bu davranış kalıpları da, çiftlerin evlilik ve ebeveynlik rolleri karşısında geleneksel bir tutumumu yoksa eşitlikçi bir tutumumu benimsemelerine bağlı olarak değişebilir (Canel, 2007: 134). Toplumsal değişimin hız kazandığı günümüzde geleneksel geniş aile yapılarının çekirdek aile yapılarına dönüşmesi, kadınların çalışma yaşamına katılımının artması, insanların yaşam sürelerinin uzaması gibi gelişmeler geleneksel olarak kadın ve erkekten beklenen rollerin geçerliliklerini belirli ölçüde yitirmesine etken olmuş, daha eşitlikçi ve paylaşmaya dayalı rolleri benimsenmeye başlanılmıştır (Fortin, 2005; Zeybekoğlu Dündar, 2012: 130).

Bireylerin sahip olunan cinsiyete yönelik bakış açısı yetişmiş olduğu aile, okul hayatı ve bulunmuş olduğu sosyal çevrede şekillenmektedir. Geleceğin yetişkin bireyleri olacak gençlerin düşünceler ve bakış açıları toplumun değişmesi anlamında çok önemli bulunmaktadır. Belli kalıplara sokulan kadın ve erkek bireylerden toplumun birçok beklentileri mevcut hale gelmektedir (Saraç, 2013: 27).

Cinsiyet rolleri aile işlevlerinin yürütülmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Farklı zaman dilimlerinde yaşayan, büyüyen veya olgunlaşan bireylerin sahip oldukları düşünce ve davranışları, özellikleri, ilişkileri, aile yaşantıları ve karar alma biçimleri farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle aileye yönelik çalışmalarda toplumsal cinsiyet dinamikleri dikkate alınmalı, bu dinamikler önemsenerek incelenmeli ve konunun hem kadın hem de erkekleri kapsayacak şekilde farklı kuşaklar da dikkate alınarak yordama yapılması önemlidir (Paçacıoğlu, 2018: 5). Yine toplumsal cinsiyet algısı konularında yapılan çalışmalar incelendiğinde aile kurumu eğitimden sonra en etkili kurum olarak belirlenmiştir (Altıparmak, 2018b: 192).

2.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Yaygınlaştırılması

Kadına ve erkeğe atfedilen bu rol, görev, hak, sorumluluk ve davranışlar kültürden kültüre değişkenlik gösterebilmekte ve değiştirilebilmektedir (Watson ve Newby, 2005: 131). Her toplumda kadın ve erkeği birbirinden ayıran ve toplumsal rollerini oluşturan, bireylerin davranışlarını şekillendiren, yönlendiren, denetleyen sosyo-kültürel değerler bulunmaktadır. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü kadın ve erkeğin sosyal özelliklerini belirleyerek; nasıl davranacağı, nasıl düşüneceği ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koyar (Akın ve Demirel, 2003: 73; Üner, 2008: 6). Çocukluk dönemindeki sosyalleşme sürecinde aşılana ve yetişkinlikte pekiştirilen bu değerler, kadın ve erkeğin nasıl olması, nasıl davranması gerektiğini ve hangi sorumlulukları olduğunu ifade eden rollerdir. Başka bir ifadeyle, insanlar kadın veya erkek cinsiyeti ile doğarlar ancak yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine yönelik beklediği roller çerçevesinde kız veya erkek çocuk olmayı öğrenerek büyürler (Terzioğlu ve Taşkın, 2008: 63; Powell and Greenhaus, 2010: 1012). İşte bu var olan toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun tanımladığı ve bireylerin davranışlarında görmek istediği bir takım beklentiler olarak tanımlanabilir. Cinsiyet rollerinin oluşumu anne karnından başlayarak bebeklik döneminde ve aile yaşantısıyla şekillenmeye devam eder, okul hayatı, iş yaşamı ve yasal düzenlemelerle pekişir, bunun sonucunda öğrenilen ve oluşturulan bu kalıplar, değişmez yargılara dönüşür (Saraç, 2013: 27). Ailenin, içerisine girilen toplumsal çevrenin ve alınan eğitimin etkisiyle, kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine uygun roller kazanmakta ve toplumsal cinsiyet kimliğini edinmektedirler. Bu kimlik etkisiyle bireyler toplumsal cinsiyet rollerine uygun tutum ve davranışlarda bulunması beklenir. Böylece kadınlar için ev içindeki işleri yürütme ve çocuk bakımı gibi işler ön plana çıkarken, erkekler için para kazanma, iş hayatındaki çalışma rolleri aile rollerinden daha önemli hale gelmektedir (Powell and Greenhaus, 2010: 1022).

Cinsel kimlik, bireyin biyolojik anlamda belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgiye sahip olmayı ve aynı kategoride olmak üzere diğer insanların cinsiyetlerini de tanıyabilme yeteneğine işaret eder. Cinsel kimliğin oluşumu, yaşamın oldukça erken bir döneminde başlar. Çocuklar genellikle çok erken yaş olan iki yaş civarında, kendi cinslerini tanırlar. Bu yaşta çocukların çoğunluğu, iki cinsiyetin olduğunu, kendisinin de bunlardan birine ait olduğunu ve babasının erkek, annesinin kadın olduğunu bilirler. Ancak, bu kadar küçük yaşlardaki çocukların cinsel kimliğe ilişkin anlayışları tam olmadığından onlar cinsiyeti, biyolojik özelliklerden çok, gördükleri giysilerle, davranışlarla ya da başka yüzeysel etmenlerle öğrenme eğilimindedirler. Cinsiyetin değişmeyeceğini, kadın veya erkek doğan birinin ömür boyu aynı cinsiyete sahip kaldığı gerçeğini kavramaya başlarlar

ve bu kavramaları ancak beş ya da altı yaşlarında kesin bir bilgiye dönüştürürler. Bir cinse yönelik kimlik anlaşıldıktan sonra bunu diğer cinse ilişkin inanç ve tutumların gelişmesi takip eder. İnsanların cinsiyetlerini tanımlarından sonra, farklı cinslerin birbirlerinden nasıl ayrıldıklarına veya nasıl ayrılmaları gerektiğine ilişkin fikirleri oluşur (Vatandaş 2007: 32).

Toplumsal cinsiyet rollerini gerçekleştiren ailedeki bireyler çocuklar için de çok önemli rol model konumunda olmaktadır. Çocuklar aile ve çevresindeki bireylerden gördükleri cinsiyet rollerini taklit ederler. Bunların dışında internet, sosyal medya, televizyon, dizi ve filmler de bu rolleri öğrenmede son derece etkili olmaktadır. Toplumda sık izlenen dizi veya filmlerde erkek karakterler güçlü, mantıklı başarılı, yüksek mevkili, saldırgan, özgür iken kadınlar duygusal, romantik, çekici, sosyal, ürkek ve çekici olarak yansıtılmaktadır. Çocuklar izledikleri reklam, film ve dizilerden etkilenecek kendilerine rol model çıkarabilmektedirler (Boylu vd. 2016: 958; Lauzen ve Dozier 2005: 438).

Toplumsal kalıp yargıları ile büyüyen ve yaşamı içerisinde buna sürekli maruz kalan bireysel bu durumu içselleştirir ve zamanla kişiler kendini denetleyen üçüncü bir göz olduğunu düşünerek hareket ederler. Bunun sonucunda kendi öz değerleri yerine toplumsal değerleri ön planda tutarlar (Işık, 2018: 6). Kadının ve erkeğin toplum tarafından yüklenen görevleri yapmaları istenmekte, kişilerde bu beklentileri karşılama noktasında zorunluluk hissetmektedir. Örneğin erkeklerden beklenen; para kazanma, maddi varlıkları yönetme, aile bireylerinin isteklerini yerine getirme, evin yönetimini üstlenerek önemli konulara karar verme gibi sorumluluklardır. Kadına yüklenen sorumluluklar; çocuk doğurmak, eşin isteklerini yerine getirmek, ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayarak temizlik, ütü, yemek gibi ev işlerini üstlenmek, yaşlı bakmak gibi davranışlar oluşturmaktadır. Özellikle kadının iş hayatına atılmasından sonra değişen yaşam değişen yaşam koşullarına bağlı olarak değiştirilmesi gereken aile içi görev paylaşımları yeterli düzeyde olmadığından sürekli aile içinde tartışma yaşamakta ve sorunlar çoğalmaktadır. Kadınlar toplum ve kişiler tarafından oluşturulan beklenti ve roller sonucunda yeterli düzeyde sağlık, eğitim gibi haklarından yeterli düzeyde yararlanamamakta ve toplumsal statü kazanmaları zorlaşmaktadır (Akin, 2007: 4; Özaydınlık, 2014: 96).

2.5. Cinsiyet Önyargıları ve Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık

Önyargı, sosyal psikolojide sıklıkla yer alan; bireysel, grupsal ve toplumsal yönleri bulunan bir kavramdır. Önyargının kullanıldığı alanlara göre farklı tanımlar yapılabilmektedir. Kısaca önyargı; birey, grup veya toplumun yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı ya da yanlış bilgi edinerek karşı tarafa yani birey, grup veya topluma takındığı olumlu veya olumsuz tutumlardır (Erdoğan ve Vatandaş, 2020: 476). Önyargı, gerçekliği araştırılmamış, daha çok kişinin kendi duygu ve tutumlarına bağlı, subjektif deneyimler, kanaatler ve söylentiye dayalı haber veya söylentilerdir. Aşırı genelleştirme, peşin hüküm, bireysel farklılıkları dikkate almayı reddetme ve klişelerle düşünme önyargının tipik özelliklerini oluşturur (Marshall, 1999: 559). Önyargı, uzun sürelerde ve değişik kaynaklardan aktararak toplumsal bir boyuta sahip olabilmektedir (Vatandaş, 2007: 32).

Cinsiyet önyargıları ise, bireylerin cinsiyete yönelik tutum ve inançlarıdır. Cinslerin hangi bakımlardan birbirlerinden ayrıldıklarına, hangi davranış, görünüş ve kişiliğin kadın ve erkeklere özgü olduğuna, insanların cinsleri arasında hangi farklılıkların bulunması gerektiğine ve erkek ile kadınların nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin inançları ifade eder (Vatandaş, 2007: 32). Örneğin; erkek saldırgandır veya erkek adam ağlamaz gibi düşünceler ile kadına sır verilmez, anasına bak kızını al, kızını dövmeyen dizini döver gibi kadına yönelik genellenmiş söylemler önyargıları içerir.

Ayrımcılık ise; bir grubun içerisindeki üye veya üyelerine, sadece o gruba karşı sahip olunan olumsuz düşünce veya tutumlar sebebiyle ortaya çıkan, birey veya grubun hak etmediği olumsuz davranışları ifade etmektedir. Etnik köken, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü, yaş, ideoloji, fiziksel özür gibi etkenlere dayanan bir önyargı varlığıyla hareket edilerek; bu tür etkenlerden ötürü bireylerin veya grupların belli haklara veya kaynaklara ulaşmasının kısıtlanmasıdır (Budak, 2000: 102; Erdoğan ve Vatandaş 2020: 479).

Toplumun, kadın ve erkeği kategorileştirerek göstermelerini beklediği özelliklere toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2009: 32). Daha çocukken öğrenilmeye başlanılan bu kalıp yargılar, kadın ve erkeğe karşı geliştirilen önyargıların bir kısmını oluşturur. Yani cinsiyet kalıp yargıları, toplumda kadın erkek eşitsizliğine neden olan en güçlü önyargılardan biridir. Kalıp yargılar önyargılara, önyargılar da ayrımcılığa sebep olur. Ayrımcılık; önyargı ve kalıp yargıların davranışsal ifadeleridir (Saraç, 2013: 28).

Cinsiyete dayalı ayrımcılık; nitelik bakımından eşitliği bulunan, kişisel yetenekler ya da iş performansından daha çok kişilerin yalnızca cinsiyetlerine bağlı olarak değerlendirilmeleri veya farklı muamele görmeleri durumu olarak tanımlanır (HRDC, 2002: 14; Gutek, Cohen ve Tsui, 1996: 792). Cinsiyet ayrımcılığı açık ve örtülü olarak iki şekilde görülmektedir. Açık cinsiyet ayrımcılığında; cinsiyetler arasında, doğrudan ayrımcılık yapıldığı somut bir biçimde görülebildiğinden fark etmek kolaydır. Personel gereksinimini karşılamak için verilen bir ilanda, yalnız erkek adayların başvurmasının istenilmesi, hamilelikleri gerekçe gösterilerek işten çıkarılmaları gibi uygulamalar bu türden ayrımcılığın somut örnekleridir (Dalkıranoglu ve Çetinel, 2008: 279). Örtülü cinsiyet ayrımcılığı; objektif bir yaklaşımla ayrımcılığı düşündürecek herhangi bir şüpheli ya da üzerinde düşünülecek durum bulunmamasına rağmen, dolaylı olarak örtülü bir şekilde ayrımcılık yapılarak özellikle belirli bir cinsiyet grubunun olumsuz olarak etkilenmesiyle eşitsizliğin ortaya çıktığı durumdur (Arısoy ve Demir, 2007: 713). İşe alımlarda evli olan veya küçük çocuğu olan kadının tercih edilmemesi, işten çıkarılacak sıralamasında yarı zamanlı çalışan kadınların yer alması örtülü cinsiyet ayrımcılığına örnek gösterilebilir.

Toplumsal cinsiyet rolleri algısına bağlı olarak yapılan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı; hem kadın, hem de erkeklerin yaşamını şekillendirip düzenlediğinden cinsiyetler arasındaki farklılıklardan daha fazla anlam taşımaktadır. Ayrımcı bakış açısı ile oluşturulan kalıp yargılar her iki cinsiyete de gerekli olmayan psikososyal yük yüklemekte, toplumun beklentilerine karşılık verilemediği durumlarda, kişilerde depresyon, intihar, vb. gibi çok ciddi sağlık problemleri ortaya çıkarabilmektedir. Bunun yanında erkeklere yönelik yanlış cesaretlendirme yöntemleri veya kısıtlamadan özgür büyütölmelerinin sonucunda elde ettikleri hareket alanlarının sonucunda tehlikeli ve zararlı maddelerle karşılaşma ve kullanma riskini ciddi derecede arttırmaktadır (Akin, 2007: 2).

Cinsiyet ayrımcılığı toplumun hemen her kesiminde yer alan kişi ve kurumların yanında anne-babaların, yakın çevre, akraba veya komşuların kız ve erkek çocuklarına küçük yaşlardan itibaren farklı yaklaşımları ile başlamaktadır (Acar vd., 1999: 6). Örneğin; erkek çocuklarını daha serbest yetiştirirken, kız çocuklarını kısıtlayarak baskı yapmak, kız çocuklarının erkeğe göre ev işleri yapması ve daha temiz, düzenli olmasını telkin etmek, erkek çocukla cinsel gelişim hakkında konuşulup bilgi verilirken, kız çocuğunu mahrum bırakarak bu konularda utandırmak veya kız çocuklarının herhangi bir sebepten dolayı ağlamaları kabullenilirken, aynı davranışı gösteren erkek çocuğu

bastırmak veya kabul göstermemek ayrımcılık davranışlarına örnek verilebilir. Yine eğitim anlamında erkek çocukların eğitimlerine daha fazla dikkat edilmesi ve desteklenmesi, kız çocuklarının eğitim almalarının önemli olmadığı düşünülmesi veya mahrum bırakılması da ayrımcılık olarak değerlendirilebilir.

Toplumsal yaşamda, kadın ve erkekte beklenen cinsiyet rollerine bakıldığında, birbirinden oldukça farklılık gösterdiği görülmekte, bu durum her iki cinsiyeti de olumsuz etkileyebilmektedir. Dünya'daki istatistikler veya araştırmalar incelendiğinde, özellikle aile, sosyo-ekonomik düzey, özgürlük ve insan hakları alanlarında genel olarak kadınların daha dezavantajlı konumda olduğunu görülmektedir. Türkiye'de de ilgili istatistikler ve araştırmalarda kadın ve erkekler arasındaki farkın tesadüfi olmayıp, ülkede uzun yıllar devam eden cinsiyet ayrımcılığı sonucunda ortaya çıktığına işaret edilmektedir (Saraç, 2013: 28).

Türkiye'de okur yazar olmayan nüfus içerisinde kadınların oranı erkeklere göre beş kattan daha fazla olması ve iş imkanlarının yetersizliği ile iş gücüne katılım oranının kadınlarda düşük olması (TÜİK, 2020) cinsiyet ayrımcılığına örnek verilebilir. Bunların dışında kadınların sosyal hayatta, siyaset alanında, otorite baskısında, evlilik yaşında, boşanma isteğinde, duygu ve düşüncelerini ifade etmede, toplum aile ve dini inanç anlayışı ve gelenek baskısı gibi durumlarda ayrımcılığa maruz kaldıkları söylenebilir (Saraç, 2013: 29). Yine araştırmalara göre toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı kadınlar şiddete uğramakta, taciz ve tecavüze maruz kalmakta hatta son zamanlarda çok fazla gündemde olan kadın cinayetleri ile yaşam hakları ellerinden alınmaktadır (Akın, 2007: 4).

2.6. Şiddet

Şiddet, bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal anlamda baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekilde hareket, davranış veya muamele şeklinde tanımlanabilir (Sezen, 2020). Michaud (1991:56) şiddeti; karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, tek ya da toplu olarak kişilerin bedensel bütünlüğüne, mal varlıklarına veya simgesel ve kültürel değerlerine oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranması olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda şiddet; insanların psikolojik veya fizyolojik olarak zarar görmesine, yaralanmasına, sakat kalmasına ve hatta hayatlarını kaybetmesine neden olan bireysel ve toplu hareketler olarak açıklanmıştır (Kaya Sakarya, 2013: 9). Ayrıca

şiddet, bireyin kendine, başkasına veya belirli bir gruba yönelik fiziksel, psikolojik, duygusal, cinsel, ekonomik ve sosyal alanlar gibi pek çok anlamda hukuka aykırı biçimde zarar verici her türlü eylem olarak da tanımlanabilir (Yakut, 2012: 3).

6284 sayılı kanuna göre şiddet; "Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı" olarak tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü ise şiddeti; sahip olunan fiziksel güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması olarak tanımlamaktadır (WHO 2002). Bu anlamda şiddet, fiziksel, cinsel, sözel ve psikolojik unsurlar içerebileceğinden şiddet dendiğinde akla yalnızca fiziksel şiddetin gelmesi doğru değildir. Bireylerin birbirine bağırması, hakaret etmesi veya baskı kurması halinde de şiddetin varlığından bahsedilir (Akin, 2013: 27). Farklı biçimlerde görülebilen şiddet, günümüzde bireysel olduğu gibi toplumsal alanlarda da sık karşılaşılabileceğimiz bir olgu olarak, birine veya bir şeye kendine göre bir nedenden dolayı ve kendince belirlediği bir amaca yönelik zarar verme, zarara neden olma veya engelleme şeklindeki davranışlar olarak da tanımlanabilir (Güleç vd., 2012: 113).

Köknel (2000: 54), şiddeti saldırganlık türü olarak tanımlamış; öfke, kin, nefret gibi duyguların eylem hali olarak ifade etmiştir. Şiddet, insanda doğal olarak var olduğu kabul edilen saldırganlık eğiliminin bireysel veya toplumsal boyutta başka birine zarar verecek şekilde davranışa dökmesi, yansıtması olarak ta tanımlanabilir (Eken, 1996: 408).

Şiddet, her geçen gün çeşitlenerek farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Toplumun her kesiminden, farklı kültürden, inançtan ve her yaş grubundan bireyleri içeren şiddet, şekil ve uygulanma düzeylerinin de farklı olmasından dolayı ortak bir tanımda birleşme zorlaştığı gibi değerlendirilmesi de bir o kadar zor ve karmaşık hale gelmektedir (Gürhan vd., 2020: 60).

Yapılan açıklamalara bakıldığında şiddetin tam bir tanımını yapmak kolay olmadığı görülmektedir. Şiddetle ilgili birçok farklı tanımlamaların olması şiddetin sözel, fiziksel, duygusal, cinsel ve siyasal gibi pek çok boyutta bir olgu olduğunun göstergesidir (Ayan, 2007: 207). Şiddetin kapsamının geniş olması, sadece fiziksel içerikli şiddet olmayıp; sözel ve psikolojik tacizi de kapsayan davranışlar ile birine bilinçli olarak

rahatsızlık veya fiziksel zarar vermek de kapsamını genişletmektedir (Ögel vd., 2006: 9). Bununla birlikte bireylerin bakış açılarıyla değişen, fark değerlendirmelerle oluşan şiddet algısı da şiddetin tek bir tanımının yapılamamasına neden olmaktadır. Şiddet algısı farklı kişilere, farklı toplumlarda, farklı kültürlerde değişiklik gösterebilir. Hatta bazen aynı toplumda farklı zamanlarda bile farklılıklara rastlanabilmektedir. Bu nedenle genel olarak şiddet olarak tanımlanan davranışlar bazı toplumlarda şiddet olarak kabul edilmemekte ve bu şekilde şiddet normalleşip meşruluk kazanmaktadır (Özkan, 2008: 31).

Genel olarak şiddete ilişkin tanımlamalara bakıldığında, şiddetin birçok boyuttan oluştuğu, insanda var olduğu kabul edilen saldırganlık eğiliminin kişi veya kişilere yönelik zarar verici şekilde yansıtılması, insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik, doğrudan veya dolaylı olarak gösterilebilen her türlü maddi ve manevi olumsuz eylemler şeklinde ortak noktalarından söz edilebilir (Ayan, 2007: 207; Güleç ve ark., 2012: 114). Şiddet, insanın varoluşundan günümüze kadar geçen zamanda pek çok sorunun sebebi ya da sonucu olarak ortaya çıkan, bireyi ve toplumu olumsuz etkileyen sosyal bir durumdur (İftar, 2016: 7).

Tüm toplumlarda görülen şiddet, her ne şekilde ortaya çıkarsa çıksın, insanlar üzerinde olumsuz etkileri olan ve kişilerin bedensel ve ruhsal olarak zarar görmesine neden olan toplumsal bir olgudur (Özkan, 2008: 30). Şiddet, güçlünün zayıf üzerinde hakimiyet kurmak ve isteklerini baskıyla kabul ettirmek amacıyla dengeleri bozan, yaşamını tehdit eden hatta yaşamın kaybedilmesine neden olan bir davranış türü olarak, toplum sağlığını çok fazla olumsuz etkilemektedir (Gömbül ve Buldukoğlu 1997: 104).

2.7. Şiddet Nedenleri

2.7.1. Biyolojik nedenler

Biyolojik nedenler arasında, erkeklik hormonlarının etkisi, şizofreni, paranoid şizofreni, antisosyal kişilik bozukluğu gibi bazı akıl hastalıkları veya ruhsal bozukluklar örnek olarak verilebilir. Aile bireyleri içerisinde saldırgan davranan veya şiddeti uygulayanların çoğunluğu erkek olması ve bu saldırgan davranışların ilerleyen yaşlarda azalmaya başlaması, şiddet davranışlarında erkeklik hormonlarının etkili olduğunu düşündürmektedir (Yetim, 2008: 5). Bunun yanında kadınların yaşamış olduğu premenstrüel sendrom durumu da saldırgan davranışları arttırmaktadır. Hezeyanlar, halüsinasyonlar, gerçeklikten uzaklaşma, duygusal cevapların kaybı, sosyal ilişkilerin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkan şizofreni ve başkalarına karşı şüphe duyma,

kıskançlık gibi duyguların ön plana çıktığı paranoid şizofreni gibi psikiyatrik hastalıklar biyolojik nedenler arasında sayılabilir. Sorumsuz, başkalarının ihtiyaçlarını dikkate almayan, tepkici ve düşüncesiz hareket etme, vicdansızca ve suç sayılan davranışlar sergileme ve bunlardan hoşlanma gibi tutumların görüldüğü antisosyal kişilik bozuklukları da şiddetin biyolojik nedenlerindendir. Ayrıca nörotransmitterler, endokrin sistem bozuklukları ve genetik faktörler şiddetin diğer biyolojik nedenleri arasında sayılmaktadır. Genel olarak da beyin yapısındaki limbik sistem ile beynin temporal ve frontal lobları şiddet davranışlarından sorumlu tutulmaktadır (Bilgel ve Orhan, 2006; Kaya Sakarya, 2013: 12).

2.7.2. Psikolojik nedenler

Saldırgan tavırlar gösteren, öfkesini yönetemeyen, empati yeteneği zayıf, iletişim becerisi düşük ve bu konuda profesyonel destek alması gereken bireylerin gerekli desteği almaması şiddet uygulamaya, özgüven yetersizliği, kaygı bozukluğu gibi konularda destek alması gereken bireylerin de destek almaması şiddete maruz kalmaya neden olabilmektedir. Çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalarda etkili sorun çözme becerilerini kullanamamaları da aile içi şiddetin psikolojik etmenleri arasındadır (Page ve İnce, 2008: 86).

Çocukluktaki cinsel taciz veya diğer kontrol edilemeyen hayat olayları gibi geçmiş travma hikayesi ve bunun sonucunda suçluluk duygusunun oluşması, yaşamış olduğu olayların etkisinde sağlıklı olarak çıkamaması, sorunlarla baş edememesi ile birlikte bireyler psikolojik zorluklar yaşayabilmektedir. Ayrıca geleneksel inanç ve şiddeti kabullenme, gerginliği şiddetle azaltma, özgüven eksikliğini şiddet aracılığıyla elde etmeye çalışma, büyüklük algısıyla şiddeti uygulama, duygusal boşluktan sıyrılmak için deneyim elde etmeye çalışma, ihtiyaçların telafisi için şiddete yönelme, ilişki kurma veya üstünlük elde etme amacıyla da şiddet gerçekleştirilebilir (Kılınç, 2021: 25).

Şiddeti kabullenerek ilişkisinin devam etmesi kendi açısından olumlu olduğunu düşünme, eşe duygusal bağımlılık olması, eşinin değişeceği düşüncesi, kadınların şiddete ilişkin tutumları da şiddet içeren ilişkide kalmasında rol oynamaktadır. Kadınların çoğu ilişkilerindeki şiddetten kendilerini suçlamaları ve şiddetin tekrarlanmayacağını varsayan kadınlar, şiddete ilişkin tutarsız tutumlar sergileyebilmektedirler (Çetiner, 2006: 37-41).

Aile birliğinin ilk dönemlerinde şiddet uygulanmasa da zamanla oluşan derin ruhsal bağlar kurulmaya başlayınca şiddet eğilimleri kendini gösterir. İlk yaşanan şiddet davranışı ve yaralanmalar hafif ve önemsiz kabul edilip çok sorun edilmese de şiddet doğası gereği zaman içinde artar. Artan şiddetle birlikte şiddete maruz kalan eşin duygusal bağı giderek zayıflar, fakat eşini terk etmesinin daha büyük bir şiddete maruz kalacağı korkusu yaşar. Gerekli destek alamama endişesiyle beraber şiddete uğrayan eş yıkıcı sonuçlara rağmen evliliğini sürdürmeye devam eder. Şiddeti uygulayan kişiler, uyguladıkları bu şiddet davranışlarının sonucunda kendilerini kazançlı olduklarını düşünürlerse, şiddeti uygulamaya devam ederler. Aile içinde eşine şiddet uygulayan erkek şiddet uygulayarak, duygusal baskıyı ortadan kaldırmak, hayal kırıklıklarından kurtulmak ve kendi isteklerini gerçekleştirmeyi sağlayıp kazançlı çıkmaya çalışmaktadır. Buna karşılık kadınlar gerek fiziksel yapılarından, gerekse ekonomik açıdan yetersiz olduklarından buna karşı koymakta zorlanırlar. Toplumun bu olgulara aile içi özel mesele gözüyle bakması da kadını daha zor duruma sokabilmektedir. Şiddeti uygulayan kişinin karşılaşılabileceği en ciddi kayıp, eşin boşanma yoluyla ayrılmasıdır ki, bu da çoğu kez, şiddet uygulanmasının arttırılması yolu ile kontrol altına alınır (Bilgel ve Orhan, 2006).

2.7.3. Toplumsal ve Çevresel Faktörler

Birey sosyal olarak içinde yaşadığı çevreyle sürekli etkileşim halindedir. Bireyin yetiştiği veya yaşadığı çevrede şiddet ve şiddet eğilimine yatkın unsurların bulunması, onun şiddeti kabullenme ve şiddeti uygulamaya daha yatkın hale gelmesine neden olur (Yakut, 2012: 40). Sosyal öğrenme kuramına göre saldırganlık veya şiddet, gözlem ya da taklit yoluyla öğrenilir ve pekiştirilme sıklığına göre şiddet davranışı gerçekleşir. En önemli öğrenme kaynağı ise, şiddeti uygulayan kişinin kendi ailesidir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde, aile içi şiddetin uygulandığı bir ortamda yetişenlerin, saldırganlık eğilimine daha fazla sahip oldukları gösterilmiştir (Ayan, 2007: 211). Ayrıca şiddetin, toplum tarafından paylaşılan bir değer yargısı olarak kabul edilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması da sosyal bir neden olarak kabul edilmektedir. Toplamların sahip oldukları iletişim becerilerinin yetersizliği, duygu ve düşüncelerin kışkırtıcı biçimlerde ifade edilmesi alışkanlığı, bilinçsizce yapılan suçlamalar, hatalı namus ve ahlak anlayışları da şiddetin sosyal nedenleri arasında sayılabilir (Yetim, 2008: 6).

Bireyin ailesinde ve sosyal çevresinde şiddet bir sorun çözme aracı olarak kullanılıyorsa, toplumun birey üzerindeki şekillendirici etkisiyle birey de şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak kolayca benimseyecektir. Çünkü bireyler sosyalleşmeyi

öğrenirken, toplumu ve onun davranış özelliklerini taklit ederler (Can, 2013: 204). Çocuklar ve gençlerin zamanlarının büyük çoğunluğunu okulda geçirdiklerinden sosyalleşme sürecinde okul aileden sonra en önemli faktör olarak görülebilir. Okul ortamında şiddet davranışlarının yaygın olması kişilerin şiddeti olağan bir durum olarak algılayıp şiddet davranışlarını gösterme eğilimini artırmaktadır (Aküzüm ve Oral, 2015: 5).

Filmlerde, dizilerde, haberlerde veya televizyon, sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarında sürekli şiddete örnek olabilecek görüntülere yer verilmesi, bireylerde şiddetin benimsenmesi veya şiddetin pekiştirilmesiyle daha saldırgan davranışlar göstermelerine neden olan bir etki yaptığı söylenebilir (Balkıs vd., 2005: 85; Ögel vd., 2006: 11). Şiddetin yaygın olarak sunulması, şiddete maruz kalmasa bile çocuklarda model alma yoluyla şiddet davranışının sıradan ve normal bir davranış olarak algılanmasına yol açacaktır. Bunun sonucunda bireyler şiddete duyarsızlaşarak, saldırganlığa ve şiddeti göstermeye yönelik daha eğilimli hale geleceklerdir (Yavuz, 2009: 12; Kapıcıoğlu, 2008: 9).

Yapılan araştırmalar, düşük sosyo-ekonomik ve kültürel yapı ile şiddet davranışları arasında doğrudan bir ilişki bulurken, gelir düzeyi yetersiz, alkol ve madde kullanımı olan, işsiz, eğitim seviyesi düşük, sağlık durumu kötü ve aile içi şiddete maruz kalan veya çocukken istismara uğramış olan kişilerden oluşan toplumsal grupların şiddete daha yatkın olduğu görülmektedir (Boyacıoğlu, 2016: 130; Can, 2007: 36; Çalışkan ve Çevik, 2018: 228). Temel ihtiyaçlarını karşılamak için sosyo-ekonomik imkanları yeterli olmayan, bu imkanlara ulaşmada bir takım engel veya zorluklarla karşılaşan bireyler, ihtiyaçlarını gidermek için şiddeti bir araç olarak kullanabilmektedirler. Hırsızlık, gasp, yaralama, cinayet gibi şiddet içeren suç davranışları buna örnek verilebilir. Şiddet daha çok düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan insanlar arasında görülen bir sorun çözme yöntemi olarak karşımıza çıksa da şiddet türleri göz önünde bulundurulduğunda toplumun her kesiminde görülen yaygın bir olgu olduğu görülmektedir (Can, 2007: 37; Yakut, 2012: 38).

Alkol ve madde bağımlılığı olan kişiler ise gerek bu sosyal faktörlerin gerekse kullandıkları bağımlılık yaratan maddelerin neden olduğu ruhsal etkiler sonucunda şiddet uygulamaya daha çok yatkındırlar (Bilgel ve Orhan, 2006). Ayrıca, kentleşme ile birlikte derinlemesine olmayan ilişkilerin artması, dayanışmanın ve toplumsal denetimin zayıflaması da şiddet ve suç davranışları üzerinde etkili olabilmektedir. Büyükşehirlerdeki çevre kirliliği, kalabalık, düzensiz kentleşme, yoğun trafik, ulaşım zorlukları, geçim kaygısı, işsizlik, ekonomik bunalım, hizmet alımının yüksek maliyetleri,

yoğun göç ve düzensiz kentleşme gibi sorunların varlığı kişinin psikolojisinde olumsuz etkilere neden olarak şiddet gösterme eğilimini ve suç oranlarını da artırmaktadır (Karasu, 2008: 279).

Şiddetin altında yatan sebep genellikle toplumsal değerler ve kültürel anlayışlar olduğu kabul edilmektedir. Örneğin çocukları disiplin etme amacıyla şiddet uygulanarak büyütülmesinin sonucunda hem şiddete maruziyetin kabul edilmesinde hem de şiddetin varlığının devam etmesine neden olunarak bu kişilerin kendi çocuğunu yetiştirirken şiddeti kullanarak disiplin edilmesi de öğretilmektedir (Avcı ve Yıldırım, 2014: 158). Her toplumun kendine ait farklı bir kültüre sahip olduğu düşünüldüğünde, şiddetin nedenlerinin de toplumların kültürlerine bağlı olarak farklılaşması beklenen bir durumdur. Toplumumuzda sorunların daha kolay çözülmesi amacıyla kaba kuvvet kullanma davranışları da kültürel bir temele dayanmaktadır. Özellikle erkeğin otoritesinin daha baskın olduğu bölgelerde, bu tarz yaklaşımlar görülmekte, cesaret gösterme ve intikam alma gibi harekete geçirici unsurlar daha fazla gözlemlenebilmektedir (Yavuz, 2009: 16). Anadolu geleneklerinde erkeği şiddete yönlendiren “el kaldırmayan ve azarlamayan erkek, erkek değildir” veya “erkek dediğin döver” vb. şeklindeki kültürel yaklaşım ve söylemlerinde çok etkili olduğu düşünülmektedir.

Toplumdaki sosyo-demografik yapıdaki değişiklikler, cinsiyetler arası ve sosyo-ekonomik eşitsizlikler, işsizlik, insani değerlerin zayıflamış olması, düşük benlik algısı ve sağlıklı iletişim kuramama, medyada şiddete yer verilmesi, yoksulluk, çocuk ve aileye yönelik politikalar, yasalardaki yetersizlikler, adalet sistemindeki eksiklikler ve ateşli silahları kolay elde etme gibi konular şiddetin görülme sıklığını etkilemektedir (Kapıcıoğlu, 2008: 50,51,52; Polat, 2016: 16). Toplumlarda veya yaşanılan bölgede şiddet olaylarının yaygın olarak görülmesi, şiddet davranışını tetiklemekte, normalleştirmekte ve bireylerin giderek şiddet eylemlerine alışmasına neden olmaktadır. Bu durum, şiddetin meşru görülmesine ve normal bir davranış biçimi olarak algılanmasına yol açabilmektedir (Göktaş, 2010: 20; Yavuz, 2009: 12).

2.7.4. Aile faktörü

Aile bireylerin içerisinde bulunduğu ve yetiştiği ilk sosyal ortam olmasından dolayı karakterinin gelişiminde ve sosyal hayatındaki yaşantısında önemli bir yere sahiptir (Yakut, 2012: 36). Kişilik gelişiminde pek çok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bu faktörlerin en önemlilerinden birisi anne ve babanın çocuğa yönelik göstermiş olduğu

tutumlardır. Hatalı ve zarar verici aile davranışları sağlıklı bir kişilik gelişimine neden olmakta ve uyumsuz davranışları ortaya çıkarmaktadır (Ünal, 2008: 16). Aile içi ilişkilerdeki yaşanan toplumsallaşma sürecinin yetersiz ve sağlıklı olması durumunda çocuk suç sayılabilecek davranışlara sürüklenebilmekte veya yönelebilmektedir. Bu noktada aile bireyleri arasındaki olumsuz tutum ve davranışlar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyip zarar verici, suç teşkil edici davranışlara yönelmesine sebep olabilmektedir (Tezcan, 2009: 794; Ereş, 2009: 90). Çocuğun sosyalleşme sürecindeki sorunlarının başlıca sebepleri, ailenin yoksul olması, ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşük olması, çocuklar ile yeterince ilgilenilmemesi gibi sosyo-ekonomik sebeplerle birlikte ebeveynler arasındaki çatışma, aile içi şiddetin varlığı, boşanma gibi anne ve babaların kendi aralarındaki sorunlardan kaynaklandığı söylenebilir (Kızmaz, 2006: 53).

Şiddet eğilimin anlaşılmasında incelenmesi gereken en önemli faktörlerden biri ailedir. Yetişilen aile içindeki ilişkilerde şiddetin var olması ilerleyen yıllarda kişiyi eş ve aile bireyleri arasında şiddet olaylarının ortaya çıkışında etkili olmakta, ilişki içinde olduğu sosyal çevresinde de şiddete uğrayan veya şiddeti uygulayan konumuna getirebilmektedir. (Göktaş, 2010: 11; Altıparmak, 2018a: 251). Örneğin erkeklerin çocukluklarında aile içi şiddete maruz kalmaları fiziksel şiddet ve cinsel şiddete başvurma davranışlarını artıran bir etkidir (Ortabağ ve ark., 2014: 666). Hatta kendisi şiddet görmediği halde, ebeveynlerinden şiddet gördüğüne tanık olan kadınlar da kendi çocuklarına şiddet uygulama eğilimi göstermektedirler (Hıdıroğlu vd., 2006: 197). Çocukluk dönemindeki bu tür yaşantılar şiddetin normalleşmesinde, toplumda yaygınlaşmasında ve yeni kuşaklara aktarılmasında önemli rol oynamaktadır (Karal ve Aydemir, 2012: 37). Aile içi şiddete maruz kalma ya da tanık olma sadece şiddet eylemlerini değil, şiddete yönelik sahip oldukları tutumları da etkilemektedir (Kodan Çetinkaya, 2013: 33). Dolayısıyla çocukluk döneminde şiddete maruz kalan bireyler, yetişkinlik döneminde şiddeti uygulayabilmekte, şiddeti destekleyebilmekte veya şiddet davranışlarını normal olarak kabul edecek bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Çocuklar, ailelerinin karşılaştıkları sorunlar ve engellemeler karşısında nasıl tutum sergilediklerini ve nasıl üstesinden geldiklerini gözlemleyerek, kendisi de bu durumlarla karşılaştığında nasıl davranması gerektiğini öğrenmektedir. Çocuklar, ebeveynlerinin sorunlarını çözerken, öfke ve stres durumlarıyla baş ederken veya şiddeti disiplin aracı olarak uyguladığını gördüklerinde, şiddeti çatışma çözme aracı olarak benimseyerek, ilerleyen yaşamında kendi ilişkilerinde ve yaşamış olduğu problemlerinin çözümünde ebeveynleri gibi şiddete yönelebilirler. (Kızmaz, 2006: 54; Güleç ve ark.,

2012: 119). Ayrıca ailenin kültürel yapısından dolayı, şiddet davranışı gösteren çocuğun davranışlarının onaylanması veya pekiştirilmesi, çocuğun tekrar şiddet davranışlarını göstermesinde önemli etkenlerden biri olarak açıklanabilir (Haskan Avcı ve Yıldırım, 2014: 158; Yakut, 2012: 37). Benzer biçimde antisosyal eğilimleri olan, suç davranışları sergileyen ve uyuşturucu madde kullanan ebeveynlerin olduğu bir ailede yetişen çocuğun, şiddet davranışını gösterme ihtimalinin daha yüksek olacağı düşünülmektedir (Kızmaz, 2006: 55). Bu nedenle anne-babaların çocuk yetiştirme, problem çözme, öfke ve stres durumlarıyla baş etme, insanlar arası ilişkiler gibi konularda eğitim almaları önem kazanmaktadır.

Son yıllarda ülkemizdeki boşanma oranlarının yükselmesi göz önüne alındığında şiddet eğilimlerinin artmasında bu konu önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Parçalanmış aile yapısı içinde büyüyen çocuklar ciddi mağduriyet ve sorunlar yaşayabildiklerinden ayrıca aile otoritesi veya birliğinden mahrum kaldıklarından şiddet eğilimlerinin artmasında boşanmaların önemli bir etken olmaktadır. (Göktaş, 2010: 11; TÜİK, 2019a). Ayrılan ebeveynlerin bu anlamda çocuklarını daha sağlıklı yetiştirebilmeleri için boşandıktan sonra iletişimlerini sağlıklı kurmaları ve mağduriyet oluşturacak davranışlar sergilememelerin önemli olduğu düşünülmektedir.

2.8. Şiddet Türleri

Dünya Sağlık Örgütü'nün raporuna göre şiddet, eylemin gerçekleştirildiği kişiler açısından üç geniş kategori altında sınıflandırılmıştır. Buna kategoriler; kişinin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere üç başlıkta tanımlanmıştır (WHO, 2002).

2.8.1. Kendine Yönelik Şiddet

Kişinin kendine, bedenine yönelik isteyerek ve amaçlı olarak yaptığı zarar verici davranışlar kendine yönelik şiddet kapsamına girmektedir (Tarhan, 2018). İntihar davranışı ve kendine zarar verme olarak ikiye ayrılır. İntihar etme, intihara yönelik düşünceler veya intihar girişimleri, kendini kesme, yaralama, ihmal gibi davranışlar bu şiddet kapsamı içinde sayılabilir (İftar, 2016: 17).

2.8.2. Kişiler Arası Şiddet

Uygulanış biçimlerine göre bütün şiddet çeşitlerini içerebilen kişiler arası şiddet; aile ve yakın ilişki içinde bulunduğu kişilere yönelik genellikle ev içinde yaşanan şiddet ile tanıdığı veya tanımadığı toplumdaki bir başkasına, bireysel olarak veya bir grup tarafından uygulanan şiddet olarak iki farklı şekilde ortaya çıkabilir. Kişilerarası şiddet kadına, çocuğa, kardeşe, yaşlıya yönelik aile içi şiddet, flörte şiddet, iş yerinde şiddet, okulda, hapishanede ya da yaşlı bakımevleri gibi her ortamda görülebilen şiddetleri içermektedir (İftar, 2016: 17).

2.8.3. Kolektif Şiddet

Devletler, siyasi oluşumlar ve terörist grupları tarafından gerçekleştirilen, planlı ve bir amaç çerçevesinde oluşturulan şiddet kolektif şiddet kapsamına girmektedir. Sosyal, ekonomik ve politik olmak üzere kendi içinde üçe ayrılmaktadır. Tüm dünyada görülen nefret suçları, savaşlar, terörist saldırılar, çete ve mafya savaşları veya kan davaları bu şiddet içinde sayılabilir (Aküzüm ve Oral, 2015: 5; İftar, 2016: 17).

2.9. Uygulanış Biçimlerine Göre Şiddet

Şiddet denildiğinde akla sadece fiziksel şiddetin gelmesi doğru değildir. Çok boyutlu bir kavram olan şiddet uygulanış biçimlerine göre başlıca fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, sözel şiddet ve ekonomik şiddet olarak sınıflandırılmıştır.

2.9.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, güç kullanarak birey veya bireyleri korkutmak, sindirmek ve gerektiğinde bireye bir yaptırım aracı olarak uygulamaktır (Yetim ve Şahin, 2008: 50). Şiddet denildiğinde genellikle akla ilk gelen, yetişkinlerin birbirine çok yaygın olarak uyguladığı ve bireyler tarafından en fazla şiddet olarak tanımlandığı şiddet türüdür. Fiziksel şiddet; tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, ısırarak, boğmaya çalışmak, eşya fırlatmak, fiziksel kuvvet kullanarak evden çıkmasına veya eve girmesine engellemek, bıçak veya silah gibi aletlerle tehdit etmek, işkence yapmak gibi fiziksel gücün kullanıldığı durumları kapsamaktadır (Çetiner, 2006: 11).

Çocuklara yönelik; saç çekme, çimdikleme, kulak çekme, kendisine bir şey fırlatma, herhangi bir şekilde canını yakma, rahat olmayan bir şekilde bekletme, bir yere

hapsederek fiziksel olarak zorlama gibi durumlar fiziksel istismar olarak değerlendirilebilir (Unicef, 2010).

Fiziksel şiddet nedeniyle dünyada her yıl şiddet yüzünden 1,6 milyon kişi yaşamını yitirmekte, bu sayıdan daha fazla kişi de yaralanmaktadır (WHO, 2002). Türkiye’de yapılan aile içi şiddet araştırmasında; evli kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranı %36 (Hacettepe Üniversitesi, 2015), çocukların fiziksel şiddete maruz kalma oranı ise %43 olarak bulunmuştur (Unicef, 2010).

2.9.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet; kişinin isteği dışında cinsel davranışlara maruz kalarak rahatsız edilmesi veya cinsel ilişkiye zorlanması şeklinde tanımlanabilir. Cinselliğin karşı tarafı korkutmada, sindirmede ya da denetim altına almada araç olarak ta kullanılabilir (Yetim, 2008: 9). Cinsel şiddet denildiğinde tecavüz gelse de çok farklı şekilde ortaya çıkabilmektedir. Dokunma, cinsel sözel saldırı, sarkıntılık, istenmedik cinsel içerikli konuşma, soru sorma veya şaka yapma, cinsel içerikli görüntü veya video gösterme gibi davranışlarda cinsel şiddet kapsamına girmektedir (Gürhan vd., 2020: 61).

Karşı tarafa aşırı kıskanç bir şekilde yaklaşmak ve şüphe duymak, kadını cinsel bir obje gibi görmek, kadını aldatmak, kaba kuvvet uygulayarak veya psikolojik baskıyla cinsel ilişkiye zorlamak, adeta cinselliği bir tür cezalandırma aracı olarak kullanmak şeklindeki davranışlar cinsel şiddet kapsamında değerlendirilebilir (İncecik vd., 2009: 5). Bunun yanında, çocuklarda cinsel içerikli şekilde konuşmak, kişiler hakkında cinsel içerikli şeyler yazarak üzme, istemediği halde cinsel içerikli resimler göstermek veya film izlettirmek, cinsel içerikli davranışlarda bulunan kişileri görmekte cinsel istismar örnekleridir (Unicef, 2010).

Cinsel şiddetin yaşandığı durumlarda çoğu zaman ciddi derecede fiziksel şiddette yer almakta, bunun yanında sözel ve psikolojik şiddet de yaşanmaktadır. ABD’de eşlerinden fiziksel şiddet gören kadınların %46’sı cinsel saldırıya da maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Atman, 2003: 333). Aile üyeleri arasında cinsel ilişki anlamına gelen ve kökeni çok eskilere dayanıp birçok toplumda görülen enstest te yaygın olarak yaşanan ve sonuçları çok ağır olan cinsel şiddet türüdür. Ailede veya akraba arasında yaşanan cinsel şiddet, aile bireyleri arasında maddi ve manevi güç kullanarak yaşanmakta ve aile mahremiyeti adına genellikle açığa çıkmamaktadır (Çetiner, 2006: 10).

Ulusal Kadına Karşı Şiddet (NVAW) tarafından yapılan araştırmada partnerler arasında cinsel şiddetin oldukça yaygın olduğu belirlenmiştir ve hayatları boyunca kadınların %7,7'sinin eşleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Örneğin şiddetin en yoğun olduğu ülkelerden biri olan Güney Kore Seul'de kadınların %17'sinin tamamlanmış tecavüz girişimine uğradığı belirlenmiştir (Atman, 2003: 334). Türkiye'de yapılan aile içi şiddet araştırmasında ise; evli kadınların cinsel şiddete maruz kalma oranı %12 (Hacettepe Üniversitesi, 2015), çocukların cinsel şiddete maruz kalma oranı ise %3 olarak bulunmuştur (Unicef, 2010). Bunun yanında tüm dünyada 20 yaşından küçük kız çocuklarının yaklaşık 10 çocuktan biri zorla cinsel ilişkiye veya diğer cinsel istismar durumlarına maruz kalmaktadır (Unicef, 2014).

Yaşanan bu şiddet olaylarına bağlı olarak çok ciddi sağlık problemleri yaşanmakta ve psikiyatrik tedavi ihtiyacı da doğmaktadır.

2.9.3. Duygusal/Psikolojik Şiddet

Duygusal/Psikolojik şiddet, duyguların ve duygusal ihtiyaçların; zorlamak, küçümsemek, cezalandırmak, öfke ve gerginliğini gidermek amacıyla karşı tarafa bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Sevgi, şefkat, ilgi gibi duygu ihtiyaçların karşılanmaması, karşı tarafı küçümsemek, aşağılamak, alay etmek gibi davranışlar duygusal şiddet kapsamında örnek verilebilir (Çetiner, 2006: 8). Çocuklara yönelik; dersleriyle ilgili baskı yapmak, kızgın bir şekilde azarlanmak, hoşuna gitmeyen şeyleri duymak, evden kovulması yönünde tehdit etmek gibi eylemlerde bu kapsamda değerlendirilebilir (Unicef, 2010).

İlişkide olan insanların birbirine karşı sevgi göstermemesi de karşı tarafı duygusal olarak yıpratır. Duygusal şiddete maruz kalan insan kendini değersiz ve yetersiz hissedebilir. Karşımızdaki insanda değersizlik duyguları uyandırmanın da psikolojik şiddet olarak ifade edilebilir. Yetersizliğe neden olacak çok sık ve haksız eleştirme de bu şiddet türüne örnektir. Yine kıskançlık gösterilerek karşıdaki kişiyi aşırı kontrol etmek de duygusal şiddet örneğidir (Tarhan, 2018).

Fiziksel/bedensel şiddet ile duygusal/psikolojik şiddet arasında bir ilişki bulunmaktadır. Duygusal/psikolojik şiddet zamanla fiziksel/bedensel şiddetin öncülü olmakta, kişiler bunu tehdit olarak görerek fiziksel şiddet görebileceklerini hatırlamaktadır. Yapılan bir çalışmada; fiziksel/bedensel şiddet gören kadınların %72'si

duygusal/psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten daha olumsuz etki yarattığını belirtmişlerdir.(Yetim, 2008: 7).

Türkiye’de 2014 yılında tamamlanan Aile İçi Şiddet Araştırması sonucuna göre, kadınların %44’ü yaşamlarının herhangi bir kesitinde duygusal/psikolojik şiddet yaşamışlardır (Hacettepe Üniversitesi, 2015). Çocukların ise bu tür şiddete maruz kalma oranı %51 olarak bulunmuştur (Unicef, 2010).

2.9.4. Sözel Şiddet

Sözel şiddet; söz ve hareketler ile karşıdaki kişiyi korkutmak, sindirmek, cezalandırmak ve denetim altına almak şeklinde kapsamı tanımlanabilir (Şahin vd., 2012: 24). Ayrıca bireyin önemseydiği konulara ilişkin güveni sarsmak, ağır hakaret etmek, onur gururunu kırıcı sözler söylemek, aşağılamak, alay etmek, yüksek sesle bağırarak ve küfür etmek de sözel şiddet kapsamına alınmaktadır (Sarıbiyık, 2012: 14). Bazı çalışmalarda sözel şiddet, duygusal/psikolojik şiddetin bir türü olarak da incelendiği görülmüştür.

Yapılan araştırmalarda kadınların erkeklere göre daha çok sözel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Hacettepe Üniversitesi, 2008). Bunun sebebinin de kadınların erkeklere oranla daha duygusal oldukları düşünülmektedir. Sözel şiddete uğrayan kadınlar, maruz kaldıkları şiddeti yok saymaya çalışırlar. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun yaptığı bir araştırmaya göre kadınların erkekler tarafından gördükleri şiddetin %84’ünü sözel şiddet oluşturduğu belirlenmiştir (Yetim, 2008: 9).

2.9.5. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet; ekonomik kaynakların ve paranın kişiler üzerinde bir yaptırım olarak uygulanması, denetim ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır (Kılıç, 2019: 5). Ekonomik şiddet kapsamında; kişiyi zorla çalıştırmak veya bir işte çalışmasına izin vermemek, çalışan kişinin kazancına el koymak, kazancını harcamak veya kısıtlamak, ailenin maddi ihtiyaçlarını karşılamamak, gerekli harcamaları yapmamak, ev ile ilgili giderlerle hiç ilgilenmemek, az harçlık vererek yapılması mümkün olmayan şeyler istemek ve bu istekler gerçekleşmediğinde sorun çıkarmak, borçlanmaya zorlamak, devamlı hesap sormak, ekonomik konularda ailenin fikrini almamak gibi baskı içeren her türlü davranışları ele alınabilir.(Gürkan ve Coşar, 2009: 125; Şahin vd., 2012: 24).

Ekonomik şiddet; çocuğu maddi gelir kaynağı görerek, fiziksel ve ruhsal gelişimini engelleyecek, haklarını ihlal edici işlerde ve düşük ücretle çalıştırarak çocuk istismarı şeklinde uygulanabilmektedir. Türkiye’de 2019 yılı içerisinde 5-17 yaş grubundaki çocukların ekonomik faaliyetlere katılma sayısı toplamda 720 bin kişi olup, bunların 146 bini 5-14 yaş grubunda bulunmaktadır (TÜİK, 2019b). Aynı şekilde çalışma hayatında dezavantajlı grupta olan kadınlarda ekonomik şiddete yoğun şekilde maruz kalmaktadırlar. 2014’te yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, kadınların %24’ünün partnerinin çalışmasına izin vermediği veya işten ayrılmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Yaşanılan ekonomik şiddet oranı ise %30 olarak bulunmuştur (Hacettepe Üniversitesi, 2015).

2.10. Aile

Toplumun en küçük yapı taşı olarak ifade edilen aile; insanların beraber yaşamak üzere bir araya geldikleri toplumun en küçük topluluğu kabul edilmektedir. Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikler ile var olan kültürün aktarılması, benimsenmesi ve yaşatılmasını sağlayarak kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve benzeri yönleri bulunan toplumsal bir kurumdur (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 40). Anayasa’nın 41. maddesinde de aile; Türk toplumunun temeli kabul edilmiş, aile kurumun korunmasına yönelik tedbirler alınmasına dair düzenlemeler yapılmıştır.

Aile dendiğinde akla kan bağına dayanan ilişkiler gelse de, evlenme ve evlat edinme ile aralarında kan bağı olmayan kişilerin de aile birimini oluşturdukları kabul edilir (Ayan, 2006: 415). Buna göre geniş anlamda aile; kan bağı, evlilik ve diğer kanuni yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan, genelde aynı ikamettedeki bireylerden oluşan, bu bireylerin sosyal, ekonomik, psikolojik ve cinsel ihtiyaçlarının karşılandığı temel bir toplumsal birime aile denilebilir (Aksoy vd., 2004).

İnsan, bir topluluğun bir üyesi olarak doğup dünyaya gelerek, bu yapı içerisinde ilişki kurmayı ve insanlarla birlikte yaşamayı öğrenir. Kişinin kendini bulmasında, topluma hazırlanıp açılmasında aile çok önemli bir yer tutar. Aile içinde yer alanların tavırları ve aile ilişkilerinin düzenli olması kişinin sağlıklı bir birey olmasında önem ifade eder. Kişiler evlenerek bir aile ortamına kavuşması kendilerine dayanak oluşturmakla birlikte

sorumluluk taşımasıyla da belli bir amaca yönlenmesine sebep olur. Sağlıklı kurulan bir aile birey açısından mutluluk kaynağı olduğu gibi birçok yönden ihtiyaçlarını karşıladığı bir yapıdır (Akdoğan, 2002: 27-28).

2.11. Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet; aile üyelerinden biri tarafından, ailedeki bir diğer üyenin yaşamını, fiziksel ve/veya psikolojik bütünlüğünü veya özgürlüğünü güç ve zor kullanarak tehlikeye sokan, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren eylem ya da ihmal şeklinde tanımlanabilir. Önemli olan mağdurun aile üyesi tarafından şiddete uğramış olmasıdır (Akın, 2013: 29; Stewart ve Robinson, 1998: 83; Aksoy vd., 2004). 6284 sayılı kanundaki tanımlamaya bakıldığında aile içi şiddet; aynı hane paylaşılmassa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen, bireyinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanabilir.

Kişiler arası şiddet sınıflamasına giren ve özel ilişkiler çerçevesinde gerçekleştiğinden çoğunlukla kapalı kapılar arkasında yaşanarak gizlenen aile içi şiddet; şiddet türlerinden en yaygın olanlarındandır (Arın, 1996). Toplum içerisinde yaşanan şiddet türlerinin hepsinin aile içinde de gerçekleştiği söylenebilir. Bu anlamda Aile içi şiddet dendiğinde akla yalnızca fiziksel şiddetin gelmesi doğru değildir. Şiddet; fiziksel, cinsel, sözel ve psikolojik unsurlar içeren biçimlerde de olabilir. Aile bireylerinin birbirine bağırması, hakaret etmesi yahut baskı kurması halinde de şiddetin varlığından bahsedilmelidir (Akın, 2013: 29).

Aile içi şiddet bireylerde psikolojik sorunlara, üretkenliğin azalmasına, fiziksel yetersizliklere, yaşamın kalitesizliğine, aile birliğinin bozulmasına, sağlık giderlerinin artmasına, aile ve toplum sağlığının bozulmasına neden olmaktadır (WHO, 2002). Şiddetin var olduğu aile ortamında yetişen çocuklar, aile üyelerinin saldırganlık içeren tutum ve davranışlarını örnek alarak, kendi yaşantısında benzer davranışlar sergileyebilmektedir. Ayrıca çocukların saldırgan olma ihtimalini arttıran en önemli etkenlerden birisinin ailelerin olumsuz tutum ve davranışları olduğu saptanmıştır (Tanrıverdi ve Özgüç, 2019: 171).

Aile içi şiddet anne ve babaya, kardeşe, yakın akrabaya yönelik olabilir de ülkemizde aile içi şiddete maruz kalanları % 90' ından fazlası kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Bunun nedenleri arasında erkeğin otorite sağlamada şiddeti bir araç olarak görmesi, erkeğin orantısız güç kullanması, kültürel olarak egemenliğinin gösterme davranışı, eşitsizliğin erkek lehine kabul edilmesi mağdurun kadın ve çocuklar olmasında etkilidir (Akın, 2013: 30; Akmaz, 2009: 47).

Aile içi şiddetin yaygın olarak görüldüğü göz önünde bulundurulduğunda, toplumun temeli olarak varsayılan ve her insanın ilk sosyal yapısı olarak kabul edilen aile kurumunun korunması ve devamlılığının sağlanması, hem de sağlıklı bir toplum olmanın ve sağlıklı nesiller yetiştirebilmenin önünde önemli bir engel olarak durmaktadır.

2.11.1. Kadına yönelik Şiddet

6284 sayılı kanun'da kadına yönelik şiddet; " kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı" olarak tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü ise kadına yönelik şiddeti; cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış şeklinde tanımlamıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 1996). Dünya Sağlık Örgütü ve ortaklarının yayınladığı rapora göre, son 10 yılda kadına yönelik şiddet her ülke ve kültürde görülen hastalık halini aldığı, çok yıkıcı ve endişe verici boyutta olduğunu, dünya genelindeki kadınların üçte birinin fiziksel veya cinsel şiddete uğradığı belirtilmiştir. Aynı raporda şiddetin erken yaşta başladığı, genç kızların dörtte birinin partnerleri tarafından şiddete maruz bırakıldığı da ifade edilmiştir. (Dünya Sağlık Örgütü, 2021).

Kadınların şiddet görme yoğunluğu dünya çapında ülkelere göre farklılık gösterir; İngiltere' de kadın cinayetlerinin yaklaşık yarısı eş veya partnerleri tarafından işlendiği, her 10 genç kadından 1'nin cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir (ONS, 2021).

Amerika'daki aile içi şiddet hattı kayıtlarına göre her gün dört kadının biri eş veya partneri tarafından yaşamını tehlikeye sokacak şekilde fiziksel şiddet gördüğü, öldürülen kadınların çoğunluğunu eş veya partner tarafından gerçekleştirildiği, her beş kadından birinin tecavüze uğradığı, bunların yarısına yakınının aile bireylerinden gerçekleştirildiği, bunun sonucunda ciddi sağlık problemi yaşamakla birlikte intihara sürüklendikleri

belirtilmiştir. Kanada’da polise intikal eden şiddet suçlarının %25’i kadına yönelik şiddet; bunun da 2/3’ünün eş veya boşandığı kişi tarafından uygulandığı saptanmıştır (NDVH, 2010; Yetim ve Şahin, 2008: 50) . Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde yapılan araştırmada da kadınların %33’ü eş veya partnerinden şiddet gördüğü bulunmuştur (FRA, 2014). Daha az gelişmiş ülkelerde bu şiddet daha çok görülmektedir. Örneğin; Pakistan’da hayatının bir döneminde eş veya partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddet maruz kalan kadınların oranı %85 bulunmuş, Senegal ve Gine gibi Afrika ülkelerinde ise bu oran %80 civarındadır. Kadına yönelik şiddet oranlarına bakıldığında en yoğun olduğu ülkeler Asya, Orta Doğu ve Afrika bölgeleri içerisinde (UNWOMEN, 2019).

Türkiye’de kadınlar gerek tanıdığı gerekse tanımadığı kişiler tarafından sık şiddet görmektedir. Yapılan Türkiye geneli araştırmada; evli veya birlikte oldukları erkekler tarafından şiddet gördüğünü belirten 15 yaş üstü kadınların %44’ü duygusal, %36’ı fiziksel, %30’u ekonomik, %12’si cinsel şiddet gördükleri bulunmuştur. Evli veya birlikte olduğu erkekler dışındaki kişilerden şiddet gördüğünü belirten 15 yaş üstü kadınlarda ise %22’si duygusal, %14’ü fiziksel, %3’ü cinsel şiddet gördükleri bulunmuştur (Hacettepe Üniversitesi, 2015). Yapılan bir ilimizdeki evli olan kadınlara yönelik araştırmada; kadınların %40.7’sinin aile içi şiddete maruz kaldığı, bunların % 91’inin kadının eşi, % 22.7’sinin eşinin yakınları, % 19.7’sinin ise kendi yakınları tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur (Güler vd., 2005: 52). Bu oranlarla OECD ülkeleri içinde şiddet yoğunluğu sıralamasında ülkemiz maalesef üst sıralarda yer almaktadır (OECD, 2019).

Türkiye’de yapılan araştırmalarda eşler arasındaki şiddet olaylarının; ekonomik olarak güçlü kesime oranla daha çok düşük ekonomik durumda olan kesimde daha fazla yaşandığını, aile bireylerinin eğitim seviyesinin düşük olması, erkeğin işsiz olması ya da düzenli işinin olmaması, kadının eşinden boşanmış veya boşanmak isteğiyle ayrı yaşıyor olması, eşlerin birbirini aldatması, çocuk sayısının fazla olması, intihar düşüncesinin varlığı, çocukken istismara uğraması ve görücü usulüyle kaçarak/kaçırılarak yapılan evlilikler ile kadının şiddete maruz kalması arasında bir ilişki olduğunu görülmektedir (Boyacıoğlu, 2016: 130; Çalışkan ve Çevik 2018: 228). Bu faktörlere toplumumuzda sıkça söylenen ve kültürel olarak aktarılan; ‘kocanın vurduğu yerde gül biter’, ‘kadının sırtından sopayı eksik etmeyeceksin’, ‘erkek adam döver de sever de’ vb. şiddete yönelik söylem ve düşüncelerde eklenebilir. Yaşanan şiddet olaylarının sonucunda kadınlardaki bastırılmış öfke bedensel belirtilerle ciddi sağlık problemleri ortaya çıkarmakta, kronik depresyona yol açabilmektedir (Kılınç, 2021: 25).

Eşlerin eğitim düzeylerinin düşük olması, çocukken şiddete tanık olma veya maruz kalması, çalışma durumu ve ekonomik olarak gelir gibi konularında aralarında bir güç dengesizliği yaşanması durumunda aile içi şiddetin yaşanma ihtimali ciddi şekilde artmaktadır (Altınay ve Arat, 2007: 110). Aile içi şiddetle ilişkilendirilen bir diğer önemli etmen ise yaş olarak ortaya çıkmaktadır. Unicef'in 2014 tarihli raporuna göre tüm dünyada 15-19 arası evlilik geçirmiş her 3 kadından biri şiddet türlerine maruz kalmaktadır (2014). Şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama sıklığının yaşla beraber azalıyor olması genç yaştaki kadınların daha fazla risk altında olduğunu göstermektedir (Vahip ve Doğanavşargil, 2006: 108).

Kadınların şiddeti olağan görmesi ve bazı durumlarda şiddet uygulanabileceğini düşüncesiyle eşinden gördüğü şiddeti onaylıyor olmasının şiddete maruz kalma ihtimalini artıran bir etken olduğunu da görülmektedir (Hıdıroğlu vd., 2006: 196).

Ülkemizde boşanma oranlarına bakıldığında çoğunlukla her yıl artmaya devam etmektedir (TÜİK, 2019a). Birçok evli kişi sorunların çözümü için boşanmayı tercih etse de boşanma sonrası veya ayrı yaşayan kadınların %75'i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir (Hacettepe Üniversitesi, 2015). Bu durumun da boşanan veya boşanmak isteyen kadınlar açısından çok ciddi bir sorun teşkil ettiği düşünülmektedir.

2.11.2. Çocuğa Yönelik Şiddet ve İhmal

Aile içi şiddetin önemli bir ögesi de çocuklara yönelik şiddet veya ihmal davranışlarıdır. Dünya sağlık örgütü, çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini olumsuz biçimde etkileyen, bir yetişkin veya toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak tanımlamıştır. İhmal ise çocuğa bakmakla yükümlü kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, beslenme, giyim, tıbbi, sosyal ve duygusal gereksinimler ya da yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme gibi, çocuğu fiziksel ya da duygusal yönden ihmal etmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Bahar vd., 2009). Yapılan araştırmalarda aile içi şiddetten en çok etkilenen grubun çocuklar olduğunu göstermektedir (Ayan, 2007: 207).

Ebeveynlerin çocukların gelişimini engelleyici aktif (istismar) eylemlerinin yanı sıra, pasif (ihmal) eylemleri de çocuğa zarar verici olabilmektedir (Ünal, 2008:16). Yapılan araştırmalar, bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilen aile içi şiddetten en çok etkilenen tarafın çocuklar olduğunu göstermektedir. Çünkü aile içinde çocuğa yönelik

şiddet, çocukta fiziksel yaralanmalara yol açmasının yanı sıra bilişsel, davranışsal, sosyal ve duygusal işlevler üzerinde de zararlar yaratmakta ve aile içinde istismarın tüm genetik hastalıkların toplamından daha çok insanın yaşamına zarar verdiği bildirilmektedir (Nicolson ve Wilson, 2004). Özellikle çocuklukta maruz kalınan şiddet, istismar ve ihmal, çocuk üzerinde derin izler bırakmakta, akıl ve ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Unicef, 2010).

Çocuğu yalnız bırakmak, yeterince ilgi, değer veya sevgi göstermemek, yaşına ve ihtiyacına göre giysiler giydirmemek, hastalık durumunda gerekli tedavi yaptırmamak, okula götürmemek veya izin vermemek gibi durumlar ihmal olarak değerlendirilmektedir (Unicef, 2010). Anne babaların çocukla yeterince ilgilenmeyerek veya ihtiyaçlarını karşılamayarak çocuğu ihmal etmesinin yanında çocuğa çok şey vererek de ihmal ve istismar edilme durumları da görülebilmektedir (Ünal, 2008: 16).

Son yıllarda çocuklara yönelik ihmal ve istismar olgularında belirgin bir artış gözlenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada 1-14 yaş grubundaki 40 milyon çocuk istismar ve ihmale uğramakta ve desteğe ihtiyaç duymaktadır (Bahar vd., 2009). Türkiye de yapılan araştırmada 7-18 yaş arasındaki çocukların %25 ihmal edildiği, %51'i duygusal, %43 fiziksel, %3 cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir (Unicef, 2010).

Literatürde anne ve babanın saldırganlık düzeyleri ile çocukların saldırganlık düzeylerinin paralel düzeyde arttığı belirlenmiştir (Ayan, 2007: 212). Aile içindeki çelişkili veya zıt tutumlar, sağlıklı iletişim ve şiddet olaylarının varlığı şiddetin nedenleri arasında gösterilmektedir (Dahlberg, 1998: 260). Anne, baba veya aile bireylerinden şiddete maruz kalanlar, şiddete maruz kalmayanlara göre daha fazla şiddeti haklı bulmakta, şiddeti kabullenmekte ve şiddetin devam ederek artmasına yol açmaktadır. Bunun neticesinde ruhsal sorunlar yaşanmakta, öfke duygusu kontrol edemeyip kendisi de şiddet uygulamakta, çaresizlik ve umutsuzluk duygularını hissetmektedir (Kurt vd., 2018: 26). Yalnızca şiddet gören kişiyi değil, tanık olan kişilerin psikolojik durumlarını, özellikle çocukların psikososyal gelişimini olumsuz etkilemektedir. Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalanların veya tanık olanların kendi yetişkinlik döneminde aile içinde daha fazla şiddet eğilimi göstermektedir (Page ve İnce, 2008: 83; Vahip ve Doğanavşarlıgil, 2006: 107). Bunun dışında çocukluk çağında şiddet görerek travmatik yaşantılara maruz kalan çocuğun problem çözme becerilerini olumsuz şekilde etkileyerek, sağlıklı düşünemeyerek suça yönelmesine de ciddi şekilde etken olmaktadır (Güleç vd., 2012: 126).

Türk aile yapısında var olan çocuğu yetiştirme ve disipline etme amacıyla fiziksel ceza bir yöntem olarak görülmekte, özellikle geleneksel aile yapılarında ve şehirlerde fiziksel ceza yöntemlerinin kullanılmasına sık rastlanılmaktadır (Güleç vd., 2012: 124). Dolayısıyla anne ve babaların çocuklarına yönelttikleri olumsuz davranış örneklerinin kısır bir döngü oluşturduğu, çocuklarına bilinçli ya da bilinçsiz olarak zarar verdikleri ve onları olumsuz etkileyerek sağlıklı bireyler yetiştirdikleri görülmektedir. Ebeveynlerin çocukları ile arasındaki sağlıklı iletişimin, birbirlerine bağlılığın ve desteğin gelişim açısından çok önemli görülmektedir (Avcı ve Yıldırım, 2014: 159). Çocuğa gösterilen yeterli sevgi, ilgi ve olumlu tutumların çocuğun fiziksel, ruhsal, zihinsel ve toplumsal açıdan sağlıklı gelişiminde önemli katkı sağlamakta, aile içindeki başarılı, duygusal ve toplumsal etkileşimi sağlamaktadır. Bunun neticesinde çocuğun şiddete eğilimi de azalmaktadır (Ünal 2008: 15).

Erken yaşlarda tanıklık edilen veya maruz kalınan şiddet deneyimleri şiddetin normalleşmesinde, toplumda yaygınlaşmasında ve yeni nesillere aktarılmasında önemli rol oynamaktadır (Karal ve Aydemir, 2012: 38). Çocukluk döneminde şiddete maruz kalan veya annelerinin şiddet görmesine tanıklık eden kız çocuklarının büyüüp evlendiklerinde kendisinin şiddet görmesini kabullenme veya haklı bulma eğiliminin arttığı görülmektedir (Hıdıroğlu vd., 2006: 197; Naçar vd., 2009: 135). Dolayısıyla kadına veya aile içindeki diğer bireylere yönelik şiddet olaylarının yaygınlaşmaması ve bireylerin şiddete yönelmemesi, desteklememesi veya kabullenmemesi açısından çocuğun sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi ve ailelerin bu noktada bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

2.11.3. Kardeşler Arası Şiddet

Aile içi şiddet türleri içerisinde üzerinde en az çalışma yapılan kategorilerden birisi kardeşler arası şiddettir. Kardeşler arası şiddet, bütün toplumlarda çok sık görülen bir olgu olmasına rağmen yeterli düzeyde araştırılmaya konu olmadığı görülmektedir. Kardeşlerin birbirine uyguladığı şiddet, aileler tarafından çocukların büyüme çağındaki normal bir davranış olarak görmeleri ve geçici bir durum olduğunu düşünerek büyüyünce ortadan kalkacağına inandıkları bir durumdur. Çoğu toplumda da bunun zararsız ve normal bir deneyim olduğu kültürel bir gerçekliktir (Polat, 2016: 21).

Kardeşler arasındaki şiddetin aileler tarafından kabul edilmesi, çocukların şiddeti normal olarak kabul etmesine neden olabileceği gibi, şiddet davranışı gösteren büyük

kardeşleri rol model alan çocuklar açısından şiddetin öğrenilmesi ve uygulanması anlamında ciddi risk taşıdığı düşünülmektedir.

2.11.4. Yaşlı şiddeti ve ihmali

Günümüzde artan yaşlı nüfusu ile birlikte yaşlıya yönelik şiddet ve ihmal durumu da artmakta, konu ile yapılan araştırmalar yetersiz kalmaktadır (Yeşil vd. 2016: 2). Yaşlı bireye bakan veya yaşlının güvendiği bir konumda olan kişi tarafından yaşlıya yönelik; fiziksel olarak acı verme, duygusal ihtiyaçlarını karşılamama, cinsel aktiviteye zorlama, ekonomik haklarının elinden alma gibi şiddet biçimleri uygulanabilmektedir. Vurmak, tokat atmak, bağırarak, sevgi, şefkat ve ilgi göstermemek, cinsel tacizde bulunmak veya ilişkiye zorlamak, izinsiz olarak parasının ve malının alınması gibi şiddet biçimleri örnek olarak verilebilir (Gülen vd., 2013: 4).

Yaşlı ihmali ise bakmakla yükümlü bireylerin yaşlının günlük gereksinimlerini karşılamamasıdır. Ayrıca yaşlının fiziksel güçsüzlük, mental hastalık, yetersizlik durumunda gereksinim duyduğu hizmet ve bakımı alamaması ya da yetersiz alması olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2016: 21). Yaşlının yeme, giyinme, ısınma, ilaç, kişisel temizlik gibi temel gereksinimlerinin karşılanmaması ve bakımını üstlenen kişinin isteksiz davranması veya reddetmesi, uzun süreli yalnız bırakmak gibi davranışlar yaşlıya yönelik ihmal davranışlarına örnek verilebilir.

2.12. Aile İçi Şiddetin Önlenmesi İlişkin Yasal Düzenlemeler

2.12.1. İç Hukuk Düzenlemeleri

2.12.1.1 Anayasa

Anayasa' da aile içi şiddet veya aile bireylerine yönelik şiddetle ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Şiddeti oluşturan temel nedenler arasında eşitsizlik ilkesi olduğundan eşitlik ilkesi ile ilgili düzenlemeler önem kazanmaktadır. Anayasa' nın 10. maddesinde; hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin kanun önünde eşit olduğu, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve devletin bu eşitliği yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğunu, bu nedenle alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı, çocuklar, yaşlılar, özürlüler vb. için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı yer almıştır. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacağı, devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun

olarak hareket etmek zorunda olduğu ifadeleri ile aile içindeki eşitliğe yönelik yasal düzenleme yapılmıştır. Yine Anayasa' nın 41. maddesinde; ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığını, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için devletin gerekli tedbirleri alması gerektiği, her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu, devletin çocukları her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirler alması gerektiğine dair ifadelerle ailenin önemi vurgulanmış ve çocukların korunması gerekliliği belirtilmiştir. Anayasa' nın 17. maddesi; herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı, kimseye eziyet ve işkence yapılamayacağı, kimse insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı gibi maddelerle şiddet yasaklamıştır. Görüldüğü üzere Anayasa başta ayrımcılığı ve şiddet yasaklamak ve bu konuda devlete bir takım koruma yükümlülükleri yükleyerek toplumun yapı taşı olan aileyi ve aile bireylerini korumayı öngörmüştür. Zira ailede şiddet veya ayrımcılık içeren herhangi bir hareket birçok kanundan önce başta Anayasa' ya aykırıdır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

2.12.1.2. 5275 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu' nun sekizinci bölümünde yer alan 'Aile Düzenine Karşı Suçlar' başlığında aile içi şiddete ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Bu kapsamda olan 232. madde' de düzenlenen kötü muamele suçu; aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı ve idaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanılmasına yönelik yasal düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemenin dışında ise bir takım suçlarla aile içi şiddete yönelik caydırıcılık sağlanmaya çalışılmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddelerinde; kasten öldürme ve kasten yarama, eziyet etme, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, fuhuş yaptıрма suçlarının üstsoy veya altsoya, eş veya boşandığı eşe, çocuğa, kardeşe yönelik olması halinde cezanın arttırılması öngörülmüştür. Yine Türk Ceza Kanunu'nun cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar başlığı bölümünde; cinsel taciz veya cinsel saldırı suçunun eşe veya aile bireylerine yönelik olması durumunda ceza artırıcı etken sayılmıştır. Çocuğa karşı cinsel istismar suçunun aile bireyleri tarafından yapılması da ceza artırıcı etken sayılmıştır. Yine Türk Ceza Kanunu'nda rızası olmaksızın bir kadının

çocuğunu düşürten kişinin veya gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunun düşürülmesine rıza göstermesi de cezaya bağlanmıştır (TCK, 2004).

Bir çocuğa müstehcen görüntülere, yazı ve sözlere maruz kalabileceği şekilde davranışlarda bulunan veya bu görüntülerin üretiminde çocukları kullanan kişilerinde ceza almasına yönelik hükümler yer almaktadır (TCK, 2004: 226). Yine çocukların dilencilikte araç olarak kullanılması suç olarak belirtilmiş, çocukların kumar oynanması için yer ve imkan sağlanması halinde cezanın artırılması gerektiği kanun maddesinde yer almıştır (TCK, 2004: 228-229).

Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi ile hamile olduğunu bildiği eşini veya kendisinden gebe kalmış evli olmayan kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, çocuklarının bir takım olumsuz hareketler sonucu ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan anne veya babaya, velayet yetkisi alınmış ebeveyn ya da yakın hısımları tarafından çocuğun kaçırılması veya alıkonulması cezaya hükmolunması olarak ifade edilmiştir (TCK, 2004: 233-234).

Yine kanunda bulunan; yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idame edemeyecek durumda olan kimse yardım etmeyenlerinde ceza alması (TCK, 2004: 98), aile içindeki yaşlılara veya zor durumda olanlara yönelik bir düzenleme olduğu yorumlanabilir.

2.12.1.3. 4320 Sayılı Kanun

Ailenin korunmasına yönelik çıkarılan kanun, medeni kanunda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi Hakimi meselenin mahiyetini göre önleyici tedbirlere hükmedebileceği düzenlenmiştir.

Eğer şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise hakim bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak daha önce Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilmesi halinde tedbir nafakasına

hükmedilebileceği belirtilmiştir. 4320 sayılı kanun, 6284 sayılı kanunun çıkarılmasıyla birlikte 2012 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

2.12.1.4. 6284 Sayılı Kanun

Kanun şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Kanun ikinci bölümünde yer alan 'Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler' başlığında şiddetin önlenmesine dair hükümler düzenlenmiştir. Bu kapsamda mülki amir tarafından; kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması, geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi, hayati tehlikesinin bulunması halinde geçici koruma altına alınması, gerekli olması halinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere kreş imkanının sağlanması ile hakim tarafından; işyerinin değiştirilmesi, kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, Medeni Kanun'daki şartların varlığı halinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması, korunan kişi bakımından hayati tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması halinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi şeklindeki önleyici tedbirlerden birine, bir kaçına veya uygun göreceği benzer koruyucu tedbirlere karar verebilir (AKŞÖDK, 2012: 3-4).

Hakim tarafından; şiddete maruz kalan kişiye yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması, müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılarak müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi, korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması, çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması, gerekli görülmesi halinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması, korunan kişinin kişisel eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi, korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya başka bir şekilde rahatsız etmemesi, bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi, silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi, korunan kişilerin bulundukları

yerlerde alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, kişinin bağımlılığının olması durumunda, yatarak tedavi olması dahil, muayene ve tedavisinin sağlanması, bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması şeklindeki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun göreceği benzer koruyucu tedbirlere karar verebilir. Bu önleyici tedbirlerden; şiddet içerikli söz ve davranışlarda bulunmasının yasaklanmasına, müşterek konuttan uzaklaştırılmasına, korunan kişilere ve bu kişilerin bulundukları mekanlara yaklaşmasının yasaklanması, korunan kişinin yakınlarına, tanıklarına ve çocuklarına yaklaşmasının yasaklanmasına ilişkin tedbirler gecikmesinde sakınca bulunması hallerinde ilgili kolluk amirlerince de alınabileceği belirtilmiştir (AKŞÖDK, 2012: 5).

2.12.1.5. Medeni Kanun

Medeni Kanun'un evlilik, evlilik yaşı, zorla evlendirme, dini nikah, ailenin temsili, aile konutu şerhi, çocukların gözetim ve bakımı, eşlere verilen yükümlülükler vb. düzenlemeleri doğrudan aile içi şiddet ile ilgili olmasa da kadın erkek eşitliğine ilişkin olmaları bakımından konumuzla bağlantılıdır. Kanun'a göre her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler. Evliliğin iki tarafın karşılıklı rızası ile gerçekleşeceği, erken yaşta evliliğin engellenmesi, kimse evlenmeye zorlanamayacağı, resmi nikahın olma koşulu gibi düzenlemelerde aile içi şiddeti önlemeye yönelik katkıları olduğu düşünülmektedir.

Kanunun ilgili maddelerinde; eşlerden biri evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği halde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa veya eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse, eşlerden biri eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa veya sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse, kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş ise eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebileceği belirtilmiştir (Türk Medeni Kanunu, 2001: 148-150).

Eşlerden birinin zina etmesi, diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta

bulunulması, eşlerden birinin küçük düşürücü bir suç işlemesi veya haysiyetsiz bir hayat sürmesi, evlilik birlikteliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğerini terk etmesi, eşlerden birinin akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hale gelmesi, evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olması sebebiyle boşanma davası açma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu düzenlemelerde aile içi şiddet konusuyla ilişkilendirilebilir (Türk Medeni Kanunu, 2001: 161-165).

2.13.2. Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri

2.13.2.1. Birleşmiş Milletler Antlaşması

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın önsözünde kadın erkek eşitliğine yer verilerek, temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerinin korunması yönelik çalışmalar yapılarak, adaletin korunması ve ayırım yapılmaksızın hak eşitliğine saygı gösterilmesi için milletlerarası işbirliği gerçekleştirmek Birleşmiş Milletler' in amaçları arasında gösterilmiştir.

2.13.2.2. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin önsözünde bütün insanların doğal yapısındaki onuru ile eşit ve devredilemez haklarının hukukun egemenliğiyle korunmasının önemli olduğunu, bu hakları tanımının dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğuna değinilmiştir. Beyannamenin maddelerinde; bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit olduğu; ırk, renk, cinsiyet, dil, din gibi farkları gözetmeksizin hak ve özgürlüklere sahip olduğu, herkesin yaşama, güvenlik ve kişi özgürlüğü haklarının olduğu, hiç kimseye işkence veya zalimce, insanlık dışı, aşağılayıcı ceza uygulanamayacağı ve muamelede bulunulamayacağı, yasa önünde kişi olarak tanınması gerektiği ve herkesin yasa önünde eşit olduğu, evlilikte ve evliliğin sona erdirilmesinde hakların eşit olduğu, ailenin toplum ve devlet tarafından korunacağı, anne ve çocukların özel bakım ve yardım haklarının olduğuna ve çocuklara ayırım gözetmeksizin toplumsal korunmadan yararlanacağı yönünde düzenlemelere yer verilmiştir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1949).

Birleşmiş Milletler Şartı'nda ve Beyanname'de aile içi şiddet konusu yer almasa da; yer alan eşitlik ilkesi, ayrımcılık yasağı, hak ve özgürlüklerin korunması, kötü muamele, yasa önünde eşitlik, evlilik, ailenin korunması, çocukların korunması, sağlık,

eğitim gibi düzenlemeler aile içi şiddetin önlenmesine yönelik yasal dayanak olarak kabul edilebilir.

2.13.2.3. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)

Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler' in kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın kaldırılmasına yönelik hazırlamış olduğu en önemli sözleşmedir. Sözleşmenin önsözünde; kadınlara karşı ayrımcılığın, insan haklarına saygıyı ve hak eşitliğini engellediği, kadınların ülkelerinde siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatlarına katılmalarını engellediği, bu ayrımcılığın toplumun ve ailenin refahının artmasını engellediği ifade edilmiştir. Ayrıca kadınların temel ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az imkana sahip oldukları belirtilmiş, kadınların aile ve toplumun kalkınmasındaki katkıları görülerek, kadının neslin devamı ve çocuk büyütülmesindeki rolünün önemli olduğuna, eşitliğin gerçekleşmesinde dünya barışının önemli olduğuna ve toplumdaki geleneksel rollerin değişmesi eşitlik açısından önemli olduğuna işaret edilmiştir.

Sözleşmenin birinci maddesinde ayrım deyimini; 'kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir.' şeklinde tanımlanmıştır (CEDAW, 1981: 1).

Sözleşmeye taraf devletlerin gecikmeksizin ayrımcılığın ortadan kaldırılması yönelik politika izlemeyi kabul edeceği belirtilmiş, eşitliğe yönelik yasal düzenlemeler yapmayı, mahkemeler veya kuruluşlarla kadının haklarının korunmasını, kamu yetkilileri ve kuruluşları ile birlikte kadınlara karşı ayrımcı uygulamalar yapılmamasını, ayrımcılık oluşturan ceza hükümlerini yürürlükten kaldırmayı, kişi veya kuruluşların ayırım yapma girişimlerinin önlenmesini, kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan yasa, yönetmelik, gelenek ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli önlemleri almayı taahhüt edecekleri belirtilmiştir (CEDAW, 1981: 2).

Ayrıca sözleşme'ye taraf devletler, kadınların tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için, politik, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlar başta olmak üzere insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bunu kullanabilmelerini sağlamak amacıyla

gerekli önlemleri almakla yükümlü tutmuş, kadınlara yönelik veya anneliği korunması amacıyla yapılacak olan geçici ve özel düzenlemelerin ayrım olarak düşünölmeyeceğini de belirtilmiştir (CEDAW, 1981: 3).

Sözleşme’de toplumsal cinsiyet kapsamında sayılabilecek konuya da yer verilmiş; kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değıştirilerek, her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, geleneksel ve diğör bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğin sorumluluklarının ortak olduğı ve çocukların çıkarlarının her şeyden önce tutulduğı bir aile eğitiminin sağlanmanın istenmesi de konumuz açısından önemlidir (CEDAW, 1981: 5).

CEDAW Komitesi’nin 19 sayılı genel tavsiye kararında kadınların, ikinci sınıf ya da kalıplaşmış role sahip olduğı kabul edilerek geleneksel düşünce tarzı aile içi şiddet ve suistimal, zoraki evlilik, kadın sünneti gibi zorlama ve şiddet içeren yaygın uygulamalara maruz kaldığı, kadınları koruma veya kontrol etme düşüncesiyle cinsiyete dayalı şiddetin haklı göröldüğü, bu davranışların pornografinin yayılmasına, kadınların birey olmaktan çok seks objeleri gibi görölmesine ve ticari sömürölmelerine neden olduğı, yoksulluk, işsizliğin ve savaşların bu sömürde etkili olduğı, bazı devletlerde kültür tarafından devam ettirilen geleneksel uygulamalar kadın ve çocuğun sağlığına zarar verdiğini, bu uygulamaların kırsal kesimdeki kadınların cinsiyete dayalı şiddete sebep olabileceğı belirtilmiştir. Aile içi şiddetin kadınlara yönelik şiddetin en gizli şekillerinden biri olduğı, tüm toplumlarda yaygın göröldüğü ve aile bağı içindeki kadınların tecavüz, dayak, cinsel saldırı ve geleneksel anlayışla sürdürölen şiddet davranışlarına maruz kaldıklarını, ekonomik gücünden yoksun kadınların şiddet içeren aile ortamında kalmaya zorlandığını, bununda sağlığını riske atmakta, sosyal ve aile yaşamına katılmasını engellemekte olduğı bildirilmiştir (CEDAW, 1992).

Taraf devletlere, cinsiyet temelli şiddetin bütün çeşitlerinin engellenmesi için tedbirler alması gerektiğı, aile içi şiddet, taciz, tecavüz, cinsel saldırı ve diğör toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı kadınları koruyacak yasaları çıkarmaya, kadın eşitliğine yönelik eğitim programları hazırlamayı, cinsel sömürü için özel tedbirler almaya, şiddet uğramış ve ya cinsel sömüröye maruz kalmış kadınları korumak ve destek sağlamaya yönelik tedbirler alınmasını, aile içi şiddete uğrayan kadınların korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılmasını ve şiddeti uygulayanların rehabilite edilmesine yönelik çalışmalar yapılmasını önermiştir (CEDAW, 1992).

2.13.2.4. İstanbul Sözleşmesi

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde imzaya açılan “Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme” uluslararası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk sözleşme olarak kabul edilmektedir. Sözleşme, İstanbul’da imzaya açılmış olması nedeniyle İstanbul Sözleşmesi olarak anılmaktadır. Hukuki olarak ilk defa bağlayıcı nitelikte olan sözleşmede, kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğunun vurgulanmıştır. Sözleşme’de kadına yönelik şiddetin eşitsizliğin bir sonucu olduğu vurgulanmış, kadına yönelik şiddet, ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı ve ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu eylemlerle tehdit etme anlamına geldiği; bir insan hakları ihlali olduğu ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olduğu düzenlenmiştir. Mağdurun faille aynı haneyi paylaşıp paylaşmamasına bakılmaksızın, eski ve şimdiki eşler veya partnerler arasında gerçekleşen her türlü şiddet olarak kabul edileceğine açıklık getirilmiştir (Moroğlu, 2012: 367).

Sözleşme’de kadına karşı şiddetle mücadele için kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturma politikaları konularına yer verilmiş, kadınların medeni haline bakılmaksızın şiddetten korunmasında, mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemlerin alınmasında hiçbir ayrımcılık yapılmamasını öngörmektedir. İstanbul Sözleşmesi’nin önemli özelliklerinden biride şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadele alanında devletlerin kurumsal mekanizmalar oluşturmalarını zorunlu kılması ve uygulamaları izlemek amacıyla kurulmuş GREVIO adlı bir izleme mekanizması bulunmasıdır. Sözleşme’ye göre, devletin şiddet vakalarında mağdurun şikayeti olmasa da yargıyı harekete geçirmek, mağdur şikayetini geri çekse dahi süreci devam ettirmek yükümlülüğü vardır (Moroğlu, 2012: 366-368).

Sözleşme’ye taraf olan devletler şiddetle mücadele için ilgili tüm kurum ve kuruluşların etkili işbirliği yapması, tedbirlerin uygulaması sürecine sivil toplumun da dahil edilmesi ve mali ve insan kaynaklarının tahsis edilmesi hükme bağlanmıştır. Sözleşme; konu ile ilgili farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınakların kurulması, acil yardım hatlarının açılması, çocuk tanıklar için koruma, bedensel zarar görenlere tazminat, adli yardım hizmetleri gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Moroğlu, 2012: 367).

2.13.2.5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, ülkemiz tarafından 20.01.1995 tarihinde imzalanmıştır.

Bu Sözleşme'ye taraf devletler, çocuğun anne babasının ya da onlardan birinin, yasal vasisinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alması gerektiği belirtilmiştir. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir (Unicef, 1989).

Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacağı belirtilmiş, taraf devletler; çocuğu her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesini ya da eğitimini olumsuz etkileyebilecek çalıştırılmasına karşı korunmasına yönelik önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır.

BÖLÜM II

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın amacı ve önemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi, sayıtlar ve sınırlılıklar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada; nicel araştırma yöntemiyle veriler toplanmış olup, araştırmadan elde edilen veriler ile uygulanan ölçek sonuçları analiz edilerek, sonuçlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma, öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutumları ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkisini incelenmeye yönelik olduğundan araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişiminin varlığını ve etkisini belirlemek amacıyla kullanılan yöntemdir (Karasar, 1999: 77). Çalışmamızda da değişkenlerin ölçekler sonuçları üzerindeki etkisi incelenmek istendiğinden ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Toplumumuzda sıkça görülen şiddet olaylarının nedenleri saptanarak bu yönde önleyici çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu araştırma ülkemizdeki zorunlu eğitim sisteminin son basamağı olan 12. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve aile içi şiddete yönelik tutumlarını belirleyerek, birbiri üzerinde etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca demografik bilgilerin ölçek sonuçlarına etkisinin olup olmadığı yapılan analizlerle değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki sorular şu şekildedir:

1. 12.sınıf öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. 12.sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri nedir?
3. Öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri olan cinsiyeti, yaşamının büyük bölümünü nerede geçirdiği, memleketinin hangi bölgede olduğu, ebeveynlerin hayatta olup olmadığı, ebeveynlerin eğitim seviyeleri ve çalışma durumları, ailenin aylık ortalama geliri, anne babasının medeni durumunun ne olduğu ve katılımcının kiminle yaşadığı bilgilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları üzerinde etkili midir?
4. Öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri olan cinsiyeti, yaşamının büyük bölümünü nerede geçirdiği, memleketinin hangi bölgede olduğu, ebeveynlerin hayatta olup

- olmadığı, ebeveynlerin eğitim seviyeleri ve çalışma durumları, ailenin aylık ortalama geliri, anne babasının medeni durumunun ne olduğu ve katılımcının kiminle yaşadığı bilgilerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde etkili midir?
5. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları, aile içi şiddete yönelik tutumları üzerinde etkili midir?

3.3. Araştırmanın Önemi

Aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet algısı ile alakalı literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Kodan Çetinkaya (2013), Özpulat (2017), Uçar vd. (2017) ve Yıldırım (2016) tarafından araştırmamıza benzer çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda şiddete yönelik tutumlar ile toplumsal cinsiyet algısı konuların da incelemelerde bulunulmuştur.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet algısı konularını kapsayan çalışmaların lise düzeyindeki öğrencilere yönelik çok sınırlı olduğu görülmüştür. Aile içi şiddete yönelik tutum konusunda da fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu anlamda yapmış olduğumuz çalışmanın akademik literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Lise döneminin öğrencilerin ergenlik döneminde yetişkinlik dönemine geçiş dönemi olduğu, tutumlarının şekillenmesinde önemli bir dönem olduğu bilinmektedir. Erikson'a göre kişinin daha sağlıklı bir kişilik gelişimi için içinde bulunduğu gelişim dönemini sağlıklı bir yaşantıyla geçirmesi gerekir. Böylece birey daha sonraki dönemlerde karşılaşılabileceği sorun ve problemlerle baş edebilecek donanıma sahip olur. Lise döneminin kimlik gelişim dönemi içinde olduğu, başkalarıyla yakınlaşma, dostluk kurma veya karşı cins ile ilişki yaşamaya başladığı, sağlıklı ilişki kuramamasının ilerleyen dönemlerde de psikolojik sorunlar yaşatabileceği belirtilmektedir. Kişilerin bu dönemi sağlıklı olarak atlatabilmesi ve ilerleyen dönemlerde sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için okullar ve çevresindeki bireyler önemli görülmektedir (Gürses ve Kılavuz, 2011: 155). Yine Bandura'ya göre saldırganlık davranışları sosyal çevreyle etkileşim sonucu ortaya çıkabildiğinden (Güleç vd., 2012: 117), öğrencilerin ilerleyen dönemlerde şiddetten uzak durması ve sağlıklı davranabilmesi için, sosyal ilişkilerin önemli görüldüğü lise dönemindeki öğrencilere yönelik; aile, şiddet, aile içi şiddet ve cinsiyetler arası iletişim gibi konularda yapılacak çalışmalar önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırma bulguları ve sonuçları; lise düzeyindeki öğrencilere yönelik yapılabilecek aile içi şiddet konusunda önleyici rehberlik çalışmalarına veya farkındalık

oluşturmaya yönelik eğitim programlarının hazırlanmasına veri oluşturacak, toplumsal bir sorunun çözümüne de katkı sağlayacaktır.

3.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Bursa ilinin merkez ilçelerindeki 2021-2022 eğitim öğretim yılında lise düzeyindeki okullarda öğrenim gören toplam sayısı 21127 olan 12. sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerindeki farklı türdeki liselerde eğitim almakta olan 418'i erkek, 259'u kadın olmak üzere rastgele ve gönüllülük esasına göre seçilen toplam 677 öğrenci alınmıştır. Örneklem sayısı belirlenirken Cohen ve arkadaşlarının (2000) yapmış olduğu etki büyüklüğü çalışması dikkate alınmıştır. Araştırmanın yapılacağı okul türleri, toplam okul sayıları dikkate alınarak belirlenmiştir.

Araştırmacı tarafından oluşturulan ve araştırmaya katılan öğrencilere uygulanan sosyo-demografik özellikler ve veri formundan elde edilen bulgular tablo 1'de yer almaktadır. Elde edilen veriler ölçek sonuçları üzerinde etkilerini belirlemek amacıyla da değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Dağılımlar (n=677)

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	418	61,7
	Kadın	259	38,3
Okul Türü	Fen Lisesi	133	19,6
	Anadolu Lisesi	175	25,8
	Mesleki ve Teknik Lisesi	118	17,4
	İmam-Hatip Lisesi	138	20,4
	Özel Lise	113	16,7
Yaşamının Büyük	Büyükşehir	634	93,6
Bölümünü Geçirdiği Yer	Köy-Kasaba	43	6,4
Memleketin Bölgesi	Marmara	405	59,8
	Ege	28	4,1
	Akdeniz	6	0,9
	Karadeniz	78	11,5
	İç Anadolu	53	7,8
	Doğu Anadolu	74	10,9

	Güneydoğu Anadolu	33	4,9
Annenin Yaşama Durumu	Evet	673	99,4
	Hayır	4	0,6
Babanın Yaşama Durumu	Evet	662	97,8
	Hayır	15	2,2
Annenin Eğitim Durumu	Okur-Yazar Olmayan / İlkokul	196	29
	Ortaokul	110	16,2
	Lise	196	29
	Üniversite	162	23,9
	Yüksek Lisans/Doktora	13	1,9
Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar Olmayan / İlkokul	107	15,8
	Ortaokul	103	15,2
	Lise	225	33,2
	Üniversite	216	31,9
	Yüksek Lisans/Doktora	26	3,8
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	247	36,5
	Çalışmıyor	430	63,5
Babanın Çalışma Durumu	Çalışıyor	613	90,5
	Çalışmıyor	64	9,5
Ailenin Aylık Gelir Miktarı	0-4000 TL	122	18
	4-8000 TL	271	40
	8-12000 TL	152	22,5
	12000 TL Üstü	132	19,5
Anne-Baba Evlilik Durumu	Birlikte	597	88,2
	Boşanmış	52	7,7
	Ayrı Yaşıyor	28	4,1
Kim İle Yaşadığı	Anne ve Baba	592	87,4
	Anne	68	10
	Baba	8	1,2
	Diğer	9	1,3

Araştırmaya katılan 677 kişinin %61.7'si erkek, %38.3'ü kadındır. Okul türü olarak öğrencilerin %19.6'sı Fen Lisesi, %25.8'i Anadolu Lisesi, %17.4'ü Mesleki ve Teknik Lisesi, %20.4'ü İmam-hatip Lisesi, %16,7'si Özel Lise öğrencisidir. Yaşamlarının büyük bölümünü geçirdiği yer olarak %93,6 büyükşehir, %6,4 köy-kasaba belirlenmiştir.

Memleketlerinin bulunduğu bölge açısından %59,8 Marmara, %4,1 Ege, %0,9 Akdeniz, %11,5 Karadeniz, %7,8 İç Anadolu, % 10,9 Doğu Anadolu, %4,9 Güneydoğu Anadolu bölgesi olarak belirlenmiştir. Katılımcıların annelerinin %99,4'ünün yaşadığı, %0,6'sı yaşamadığı belirlenmiş, babalarının ise %97,8'inin yaşadığı, %2,2'sinin yaşamadığı belirlenmiştir. Katılımcıların annelerinin eğitim durumları %29'u okur-yazar olmayan veya ilkokul mezunu, %16,2'si ortaokul mezunu, %29'u lise mezunu, %23,9'u üniversite mezunu, %1,9'u ise yl/doktora mezunu olduğu belirlenmiştir. Babalarının eğitim durumları %15,8'inin okur-yazar olmayan veya ilkokul mezunu, %15,2'si ortaokul mezunu, %33,2'si lise mezunu, %31,9'u üniversite mezunu, %3,8'i yl/doktora mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların annelerinin %36,5'inin çalıştığı, %63,5'inin ise çalışmadığı, babalarının ise %90,5 çalıştığı, %9,5'inin ise çalışmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların ailelerinin aylık gelir miktarı %18'inin 0-4000 TL arası, %40'ının 4000-8000 TL arası, %22,5'inin 8000-12000 TL arası, %19,5'inin 12000 TL üstü olarak belirlenmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinin %88,2'si birlikte, %7,7'si boşanmış, %4,1'i ise ayrı yaşadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %87,4'ü anne ve babasıyla, %10'u annesiyle, %1,2'si babasıyla, %1,3'ü ise diğer(babaanne/anneanne, okul pansiyonu, yalnız, teyze) yaşadığı belirlenmiştir.

3.5. Veri Toplama Araçları

Çalışmada nicel araştırma yöntemiyle veriler toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılmıştır.

3.5.1. Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AİŞYTÖ)

Aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği Şahin ve Dişsiz (2009) tarafından, insanların aile içi şiddete yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 13 madde bulunmaktadır. Beşli likert tipi formatında hazırlanan ölçek; “tamamen katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde sırayla 1 ile 5 arasında puanlanmakta, bunun sonucunda alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 65'tir. Ölçeğin 4 alt boyutu bulunmakta, bu boyutlar sırasıyla “şiddeti olağanlaştırma” (ilk 5 madde), “şiddeti genelleştirme” (6,7,8. maddeler), “şiddeti nedenselleştirme” (9,10,11. maddeler), “şiddeti saklama” (12,13. maddeler) olarak adlandırılmıştır. Toplam puanın düşük olması aile içi şiddete yönelik tutumun düşük boyutta olduğunu, yüksek olması ise tutumun yüksek boyutta olduğuna yönelik sonuç vermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.72 olarak saptanmıştır. Bu

araştırma kapsamında yapılan Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı faktörler dikkate alınarak 0.69 olarak tespit edilmiştir.

3.5.2. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)

Altınova ve Duyan (2013) tarafından, insanların farklı alanlara ilişkin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl algıladıkları ile ilgili tutumlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek maddelerin 10'u olumlu, 15'i olumsuz olmak üzere toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi formatında hazırlanan ölçek; "tamamen katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde sırayla 1 ile 5 arasında puanlanmakta, bunun sonucunda alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 125'dir. Ölçekten alınan toplam puan hesaplanırken bazı maddeler (2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler) ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan düşük puanlar toplumsal cinsiyet algısının düşük boyutta olduğunu, yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının yüksek boyutta olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmada ölçeğin yapı geçerliliğinin olduğu saptanmış ve ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.872 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında yapılan Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.93 olarak tespit edilmiştir.

3.6. Verilerin Toplanması

Verilen toplanma işlemleri için Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvuru yapılarak gerekli izinler alınmıştır. Bursa ilinin merkez ilçelerinde bulunan çalışmanın yapılacağı okullar, sayıca daha fazla olan okul türlerine göre belirlenerek okul yöneticileri ile yüz yüze iletişime geçilmiş, çalışma hakkında bilgi verilerek uygulama için planlama yapılarak uygun olan gün ve saatler belirlenmiştir. Okullardaki çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere çalışmanın amacı, yöntemi ve verilerin yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı açıklanarak veri toplama araçları yardımıyla veriler toplanmıştır. Veri toplama işlemi araştırmacı tarafından yüz yüze yapıldığı gibi pandemi koşullarından dolayı okul idari personeli ve rehber öğretmenleri aracılığıyla da veri toplanmıştır. Bu veriler; 2 Fen Lisesi, 4 Anadolu Lisesi, 3 İmam-hatip Lisesi, 4 Mesleki ve Teknik Lise, 3 Özel Lise olmak üzere toplam 16 okuldaki elde edilmiş, veriler sınıf ortamında yaklaşık 15 dakikada toplanmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Verilerin toplanmasından sonra araştırmanın genel amacı çerçevesinde istatistiksel veriler ve analizler elde edilmek amacıyla SPSS Windows 26.0 paket programında veri tabanı oluşturulmuştur. Ölçeklerdeki her bir maddelerine verilen yanıtlar sayısal olarak puanlanıp ölçeklerin toplam puanı elde edilmiştir. Veri toplama araçları üzerinde elde edilen veriler tek tek incelenerek katılımcılara ait bilgiler ve ölçeklerdeki maddelere verilen yanıtlarla elde edilen puanlamalar SPSS programındaki ilgili bölümlere kaydedilerek istatistiksel değerlendirmeler yapılmıştır. Eksik veya hatalı işaretleme yapılan 88 adet ölçek değerlendirmeye alınmamıştır. SPSS programı aracılığıyla yapılan normal dağılım testi analizler sonucunda, kolmogorov- smirnov ve shapiro-wilk testleri sonucunun anlamlı çıkması ($p < 0,05$), histogram grafiği ve diğer sonuçlar dikkate alındığında ölçek sonuçlarının normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır. Bundan dolayı bağımsız değişkeni 2 grup olan verilerle bağımlı değişken karşılaştırırken Mann Whitney U Testi, bağımsız değişkeni 3 ve daha fazla grup olan verilerle bağımlı değişkeni karşılaştırırken Kruskal Wallis H Testi ve ölçekler arasındaki ilişkiyi incelemek için ise spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Her ölçeğin toplam puanı ortalamasının yüksek veya düşük olmasına göre konuyla ilgili öğrencilerin kabul düzeyleri genel olarak değerlendirilmiştir.

3.8. Sayıtlılar

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin uygulanacak ölçekleri cevaplarken içtenlikle ve tarafsız şekilde davrandıkları varsayılmıştır.

3.9. Sınırlılıklar

Araştırma Bursa il merkezi, Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerindeki örnekleme alınan lise düzeyindeki 12. sınıfta eğitim gören öğrenciler ile sınırlıdır. Verilerin toplanmasında pandemi koşulları dikkate alınarak, temizlik, hijyen ve sosyal mesafede gibi gerekli önlemler çerçevesinde uygulamalar yapılmıştır. Bu uygulamalar araştırmacı tarafından yapıldığı gibi pandemi koşullarından dolayı bazı okullardaki idarenin uygun görmesi durumuna göre ölçekler öğrencilere okul idarecileri veya rehber öğretmenleri aracılığıyla da uygulanarak veriler elde edilmiştir. Bu durum çalışmanın sınırlılıkları içerisinde yer aldığı kabul edilebilir.

BÖLÜM III

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin istatistik analiz sonuçları ve bulgular yer almaktadır.

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarına Ait Veriler

Tablo 2' de araştırmaya katılan öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarına ait bulgular

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Puanı	677	13	65	21,11	6,135

Tablo 2'de görüldüğü gibi öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının ortalaması 21,11 olarak bulunmuştur. Puan aralığı (min.=13 – max.=65) dikkate alındığında öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Tablo 3' te araştırmaya katılan öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği alt boyutları puanlarına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği alt boyutları puanlarına ait bulgular

Alt Boyutlar	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Şiddeti Olağanlaştırma	677	5	25	7,23	2,940
Şiddeti Genelleştirme	677	3	15	3,83	1,588
Şiddeti Nedenselleştirme	677	3	15	6,46	1,743
Şiddeti Saklama	677	2	10	3,59	1,960

Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeğinde yer alan alt boyutları toplam puanlarının ortalamaları, puan aralıkları dikkate

alınarak yorumlandığından 'şiddeti nedenselleştirme' boyutunun en yüksek düzeyde olduğu, 'şiddeti genelleştirme' boyutunun ise en düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

4.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarına Ait Veriler

Tablo 4' te araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarına ait bulgular

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanı	677	25	125	48,68	16,497

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının ortalaması 48,68 olarak bulunmuştur. Puan aralığı (min.=25 – max.=125) dikkate alındığında öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanların düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

4.3. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 5' de öğrencilerin cinsiyetlerine göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Kadın	259	269,28	69744,50	36074,50	-7,317	,000*
Erkek	418	382,20	159758,50			

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde kadın ve erkeklerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre erkek katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=382,20) kadın katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=269,28) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 6’da öğrencilerin okul türüne göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır

Tablo 6. Öğrencilerin okul türüne göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	H	P
Fen Lisesi	133	322,35	14,055	,007*
Anadolu Lisesi	175	311,67		
Meslek ve Teknik Lise	118	356,38		
İmam-Hatip Lisesi	138	386,36		
Özel Lise	113	324,92		

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde okul türlerinin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre imam-hatip lisesi türünün aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=386,36), Anadolu lisesi türünün aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=311,67) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizler sonucunda imam-hatip öğrencilerinin meslek lisesi öğrencileri hariç diğer okul türleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.05$).

Tablo 7’ de öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdiği yere göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdiği yere göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Yaşanılan Yer	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Köy-Kasaba	43	369,53	15890,00	12318,00	-1,060	,289
Büyükşehir	634	336,93	213613,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde yaşanılan yere göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Bulunan verilere göre Köy-Kasaba'da yaşayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=369,53), Büyükşehir'de yaşayan katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=336,93) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 8' de öğrencilerin memleketlerinin bulunduğu bölgeye göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 8. Öğrencilerin memleketlerinin bulunduğu bölgeye göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Memleketin Bölgesi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Marmara	405	316,24	16,291	,012*
Ege	28	390,55		
Akdeniz	6	454,08		
Karadeniz	78	360,54		
İç Anadolu	53	358,18		
Doğu Anadolu	74	370,59		
Güneydoğu Anadolu	33	401,08		

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde memleketin bulunduğu bölge durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre memleketi Akdeniz bölgesinde olan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=454,08), memleketi Marmara bölgesinde olan katılımcıların puan ortalamasının ise en düşük (S.O.=316,24) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlerde memleketi Marmara bölgesinde yer alan öğrencilerin memleketi diğer bölgelerde yer alan öğrencilere göre tutum puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür ($p<0.05$).

Tablo 9' da öğrencilerin annelerinin hayatta olmasına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerin annelerinin hayatta olmasına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Anne Hayattamı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evet	673	338,85	228047,00	1246,00	-,257	,797
Hayır	4	364,00	1456,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde annenin yaşama durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre annesi yaşamayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=364,00), annesi yaşayan katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=338,85) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 10' da öğrencilerin babalarının hayatta olmasına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 10. Öğrencilerin babalarının hayatta olmasına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Baba Hayattamı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evet	662	337,62	223503,50	4050,50	-1,224	,221
Hayır	15	399,97	5999,50			

Tablodaki veriler incelendiğinde babanın yaşama durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre babası yaşamayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=399,97), babası yaşayan katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=337,62) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 11'de öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 11. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Annenin Eğitimi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Okur-yazar değil veya ilkokul	196	338,04	1,755	,781
Ortaokul	110	348,49		
Lise	196	327,91		
Üniversite	162	349,76		
YL / Doktora	13	306,35		

Tablodaki veriler incelendiğinde annenin eğitim durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre annesi üniversite mezunu olanların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıralamasının en yüksek (S.O.=349,76), annesinin yüksek lisans/doktora mezunu olanların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=306,35) olduğu görülmüştür.

Tablo 12’ de öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 12. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Babanın Eğitimi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Okur-yazar değil veya ilkokul	107	321,63	5,265	,261
Ortaokul	103	343,62		
Lise	225	331,07		
Üniversite	216	359,50		
YL / Doktora	26	290,52		

Tablodaki veriler incelendiğinde babanın eğitim durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre babası Üniversite mezunu olanların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıralamasının en yüksek (S.O.=359,50), babası

yüksek lisans/doktora mezunu olanların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=290,52) olduğu görülmüştür.

Tablo 13' te öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13. Öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Çalışıyor	247	329,75	81448,00	50820,00	-,935	,350
Çalışmıyor	430	344,31	148055,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde annenin çalışma durumlarına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre annesi çalışmayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=344,31), annesi çalışan katılımcıların tutum puan sıra ortalamasından (S.O.=329,75) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 14' te öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 14. Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Çalışıyor	613	337,21	206707,00	18516,00	-,741	,459
Çalışmıyor	64	356,19	22796,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde babanın çalışma durumlarına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre babası çalışmayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=356,19), babası çalışan

katılımcıların tutum puan sıra ortalamasından (S.O.=337,21) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 15' te öğrenci ailelerinin aylık gelir miktarına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 15. Öğrenci ailelerinin aylık gelir miktarına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	H	P
0-4000 TL	122	358,77	1,667	,644
4000-8000 TL	271	331,50		
8000-12000 TL	152	337,22		
12000 TL üstü	132	338,18		

Tablodaki veriler incelendiğinde ailenin gelir durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre aylık gelir durumu 0-4000 TL arasındaki katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=358,77), aylık gelir durumu 4000-8000 TL arasındaki katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=331,50) olduğu görülmüştür.

Tablo 16' da öğrencilerin ebeveynlerinin medeni durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 16. Öğrencilerin ebeveynlerinin medeni durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	H	P
Birlikte	597	341,28	17,504	,000*
Boşanmış	52	256,34		
Ayrı Yaşıyor	28	443,89		

* $p<.05$

Tablodaki veriler incelendiğinde ebeveynlerin medeni durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre ebeveynleri ayrı yaşayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=443,89), ebeveynleri boşanmış katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=256,34) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizler sonucunda ebeveynleri birlikte veya ayrı yaşayan katılımcıların ebeveynleri boşanmış olan katılımcılar arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) görülmüştür.

Tablo 17’ de öğrencilerin kiminle yaşadığına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 17. Öğrencilerin kiminle yaşadığına göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Kiminle Yaşanıyor	N	Sıra Ortalaması	H	P
Anne ve Baba	592	338,66	1,924	,588
Anne	68	354,97		
Baba	8	312,00		
Diğer	9	264,44		

Tablodaki veriler incelendiğinde katılımcının birlikte yaşadığı kişiye göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre annesi ile yaşayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=354,97), diğer (anneanne/babanne, yalnız, teyze, yurt) seçeneğini seçen katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=264,44) olduğu görülmüştür.

4.4. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 18’ de öğrencilerin cinsiyetlerine göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 18. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Kadın	259	224,83	58230,50	24560,50	-11,960	,000*
Erkek	418	409,74	171272,50			

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur (p<0.05). Bulunan verilere göre erkek katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=409,74) kadın katılımcıların puan sıra ortalamasından (S.O.=224,83) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 19' da öğrencilerin okul türüne göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 19. Öğrencilerin okul türüne göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	H	P
Fen Lisesi	133	260,73	86,905	,000*
Anadolu Lisesi	175	292,43		
Mesleki ve Teknik Lise	118	438,03		
İmam-Hatip Lisesi	138	416,91		
Özel Lise	113	304,68		

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde okul türlerinin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur (p<0.05). Bulunan verilere göre mesleki ve teknik lise türünün toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=438,03), fen lisesi türünün toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=260,73) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar

arası analizler sonucunda mesleki ve teknik ile imam-hatip lise türlerinin diğer lise türleri arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) görülmüştür.

Tablo 20' de öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdiği yere göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 20. Öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdiği yere göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Yaşanılan Yer	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Köy-Kasaba	43	396,52	17050,50	11157,50	-1,994	,046*
Büyükşehir	634	335,10	212452,50			

* $p<.05$

Tablodaki veriler incelendiğinde yaşanılan yere göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre Köy-Kasaba'da yaşayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=396,52), Büyükşehir'de yaşayan katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=335,10) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 21' de öğrencilerin memleketlerinin bulunduğu bölgeye göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 21. Öğrencilerin memleketlerinin bulunduğu bölgeye göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Memleketin Bölgesi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Marmara	405	319,47	22,908	,001*
Ege	28	380,79		
Akdeniz	6	329,00		
Karadeniz	78	338,21		
İç Anadolu	53	328,42		
Doğu Anadolu	74	383,24		
Güneydoğu Anadolu	33	464,65		

* $p<.05$

Tablodaki veriler incelendiğinde memleket durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre memleketi Güneydoğu Anadolu bölgesinde olan katılımcıların cinsiyete yönelik tutum puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=464,65), memleketi Marmara bölgesinde olan katılımcıların puan sıra ortalamasının ise en düşük (S.O.=319,47) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizler sonucunda memleketi Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan katılımcılar ile memleketi Marmara ve İç Anadolu bölgesinde yer alan katılımcılar arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) görülmüştür.

Tablo 22’ de öğrencilerin annelerinin hayatta olmasına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 22. Öğrencilerin annelerinin hayatta olmasına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Anne Hayattamı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evvet	673	338,43	227761,00	960,00	-,990	,322
Hayır	4	435,50	1742,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde annenin hayatta olma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre annesi yaşamayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=435,50), annesi yaşayan katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=338,43) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 23’de öğrencilerin babalarının hayatta olmasına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 23. Öğrencilerin babalarının hayatta olmasına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Baba Hayattamı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evvet	662	339,39	224679,00	4704,00	-,349	,727
Hayır	15	321,60	4824,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde babanın hayatta olma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre babası yaşayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=399,39), babası yaşamayan katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=321,60) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 24' te Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 24. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Annenin Eğitimi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Okur-yazar değil veya ilkökul	196	372,13	18,723	,001*
Ortaokul	110	365,75		
Lise	196	332,20		
Üniversite	162	296,85		
YL / Doktora	13	240,92		

* $p<.05$

Tablodaki veriler incelendiğinde annenin eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre annesi okur-yazar olmayan veya ilkökul mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıralamasının en yüksek (S.O.=372,13), annesi yüksek lisans/doktora mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=240,92) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizde annesinin eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans/doktora olan öğrencilerin, anneleri lise hariç diğer eğitim durumlarında olan öğrencilere göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Tablo 25' te öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 25. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Babanın Eğitimi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Okur-yazar değil veya ilkokul	107	371,58	10,144	,038*
Ortaokul	103	371,76		
Lise	225	335,65		
Üniversite	216	315,64		
YL / Doktora	26	298,17		

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde babanın eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre babası ortaokul mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıralamasının en yüksek (S.O.=371,76), babası yüksek lisans/doktora mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=298,17) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlere göre babası okur-yazar olmayan veya ilkokul mezunu olan öğrencilerle babası diğer eğitim durumunda olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Tablo 26' da Öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 26. Öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Çalışıyor	247	305,90	75558,50	44930,50	-3,338	,001*
Çalışmıyor	430	358,01	153944,50			

*p<.05

Tablodaki veriler incelendiğinde annenin çalışma durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre annesi çalışmayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı

ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=358,01), annesi çalışan katılımcıların tutum puan sıra ortalamasından (S.O.=305,90) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 27’ de Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Maan Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 27. Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Çalışıyor	613	341,86	209563,00	17860,00	-1,180	,238
Çalışmıyor	64	311,56	19940,00			

Tablodaki veriler incelendiğinde babanın çalışma durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre babası çalışan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=341,86), babası çalışmayan katılımcıların tutum puan sıra ortalamasından (S.O.=311,56) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 28’ de öğrencilerin ailelerinin aylık gelir miktarına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 28. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir miktarına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	H	P
0-4000 TL	122	375,19	7,489	,058
4000-8000 TL	271	343,76		
8000-12000 TL	152	314,70		
12 TL üstü	132	323,76		

Tablodaki veriler incelendiğinde ailenin gelir durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre gelir durumu 0-4000 TL arasındaki katılımcıların

toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=375,19), aylık geliri 8000-12000 TL arasındaki katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=314,70) olduğu görülmüştür.

Tablo 29' da öğrencilerin ebeveynlerinin medeni durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 29. Öğrencilerin ebeveynlerinin medeni durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	H	P
Birlikte	597	342,78	3,930	,140
Boşanmış	52	287,88		
Ayrı Yaşıyor	28	353,41		

Tablodaki veriler incelendiğinde ebeveynlerin medeni durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre ebeveynleri ayrı yaşayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=353,41), ebeveynleri boşanmış katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=287,88) olduğu görülmüştür.

Tablo 30' da öğrencilerin kiminle yaşadığına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 30. Öğrencilerin kiminle yaşadığına göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Kiminle Yaşanıyor	N	Sıra Ortalaması	H	P
Anne ve Baba	592	341,87	5,533	,137
Anne	68	301,51		
Baba	8	456,38		
Diğer	9	329,22		

Tablodaki veriler incelendiğinde katılımcının birlikte yaşadığı kişiye göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Bulunan verilere göre babası ile yaşayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=456,38), annesi ile yaşayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=301,51) olduğu görülmüştür.

4.5. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanları ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkisi

Tablo 31 ' de Öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanları ile toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan spearman korelasyon testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 31. Öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum puanları ile toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanları arasındaki ilişki

Ölçekler	Toplumsal Cinsiyet Algısı		
	n	r	p
Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumlar	677	.547	.000*

* $p<.01$

Yapılan spearman korelasyon analizi sonucuna göre aile içi şiddete yönelik tutumlar ile toplumsal cinsiyet algısı tutumlar arasında anlamlı ve pozitif yönde ($r=.547$, $p<.01$) bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bulunan verilere göre toplumsal cinsiyet algısı puanları yüksek olan öğrencilerin, aile içi şiddete yönelik tutum puanlarının da orta şiddette daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonucunda elde edilen veriler araştırma soruları dikkate alınarak sunulmuştur. Ulaşılan sonuçları değerlendirilerek konu ile alakalı önerilere yer verilmiştir.

5.1. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarına Ait Veriler

Araştırma sonucundaki veriler incelendiğinde öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının ortalaması 21,11 (ss= 6,135) olarak bulunmuştur. Puan aralığı (min.=13 – max.=65) dikkate alındığında öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Vural vd., 2020: 275; Kılınç, 2021: 43, Besni, 2011: 75). Öğrencilerin büyük çoğunluğu büyükşehirlerde yaşadığından şiddetin kültürel aktarımına çok fazla maruz kalmadıkları, kuşak özellikleri gereği toplumsal davranış ve yaşantılara eleştirel yaklaşımları, ebeveynlerin şiddet konusunda daha bilinçli hareket etmeleri, son yıllardaki aile içi şiddet kaynaklı olayların doğurmuş olduğu ağır neticeler sosyal medya, internet, televizyon vb. gibi araçlarla haberdar olunması gibi sebepler aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının düşük düzeyde olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Ölçekteki alt boyutlara ait veriler incelendiğinde öğrencilerin ‘şiddeti nedenselleştirme’ boyutunun en yüksek düzeyde (n= 6,46) olduğu, ‘şiddeti genelleştirme’ boyutunun ise en düşük düzeyde (n=3,83) olduğu bulunmuştur. Literatürdeki araştırmalarda benzer sonuç olduğu görülmüştür. (Bulut, 2015: 413, Besni, 2011: 78) Yani öğrenciler, alkol kullanımının olması, kızgınlığın kontrol edilememesi, ailenin yoksul ve eğitimsiz olması vb. bir neden gördüklerinde şiddetin daha uygulanabilir olduğunu düşünmektedirler.

5.2. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarına Ait Veriler

Araştırma sonucundaki veriler incelendiğinde öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının ortalaması 48,68 (ss= 16,497) olarak bulunmuştur. Puan aralığı (min.=25 – max.=125) dikkate alındığında öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Literatürdeki araştırmalar

incelendiğinde benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Salman, 2017: 54; Yıldırım, 2016: 53; Esen vd., 2018: 156). Öğrencilerin büyük çoğunluğu büyükşehirlerde yaşadığından kırsala göre toplumsal cinsiyete dair kültürel aktarıma çok fazla maruz kalmadıkları, anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken daha bilinçli hareket ederek çocuklar arasında ayırım yapmamaları, sosyal medya, internet, televizyon gibi teknolojik gelişmelerin etkisiyle toplumdaki kültürel etkinin çok fazla azalması, büyükşehirlerin çoğalmasıyla değişen aile yapısı ve bireyselleşmenin ön planda olması, özellikle toplumdaki kadın çalışma oranlarının artması ve çalışan annelerin ev içindeki rol ve sorumluluklarının değişmesi gibi sebepler toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanların düşük düzeyde olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin bulunmuş oldukları kuşak özellikleri dikkate alındığında toplumdaki davranış ve yaşantılara eleştirel yaklaşımları da tutumların düşük olmasında katkısı olduğu değerlendirilmektedir.

5.3. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmadaki veriler incelendiğinde aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarını cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Verilere göre erkeklerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sırası ortalamasının (S.O.=382,20) kadın katılımcıların puan ortalamasından (S.O.=269,28) daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde erkeklerin daha geleneksel düşüncede oldukları ve şiddeti daha fazla onayladıkları bilgisi bulunmaktadır (Kodan Çetinkaya, 2013: 16; Şahin ve Özyürek, 2014: 8; Vural vd., 2020: 277). Bu fark erkek ve kadının genetik özelliklerinin yanında toplumun cinsiyetlere yüklemiş olduğu roller ile alakalı da olduğu düşünülmektedir. Toplumda erkeklerin sert ve saldırgan yapıda olması pekiştirilirken, kadınların daha sessiz ve uyumlu davranışları pekiştirilmektedir (Vural vd., 2014: 277).

Araştırmadaki veriler incelendiğinde aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarını okul türlerine göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Verilere göre imam-hatip lisesi öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sırası ortalamasının en yüksek (S.O.=386,36), Anadolu lisesi öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sırası ortalamasının ise en düşük (S.O.=311,67) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlere göre imam-hatip lisesi öğrencilerinin meslek ve teknik lise öğrencileri hariç diğer okul türlerindeki öğrencilere göre tutum puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum okul müfredatı

programından da kaynaklanabileceği gibi, bu tür okullara daha çok geleneksel düşüncedeki ailelerin çocuklarını göndereceği düşünüldüğünden ailelerin yetiştirme tarzı ile de alakalı olduğu da düşünülmektedir. Ayrıca okul türüne göre öğrencilerin okullara yerleşim puanları incelendiğinde imam-hatip ve mesleki teknik liselerinin puanlarının genel olarak diğer okul türlerine göre düşük olması dikkat çekmiştir. Bu okullardaki tutumların yüksek olması öğrencilerin genel başarısı ile alakalı olduğu, analitik, eleştirel, objektif değerlendirebilme vb. düşünebilme yetenekleriyle de alakalı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadaki veriler incelendiğinde aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarını memleketin bulunduğu bölge durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre memleketi Akdeniz bölgesinde olan öğrencilerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=454,08), memleketi Marmara bölgesinde olan öğrencilerin puan sıra ortalamasının ise en düşük (S.O.=316,24) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizde memleketi Marmara bölgesinde yer alan öğrencilerin, memleketi diğer bölgelerde yer alan öğrencilere göre tutum puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Literatür incelendiğinde benzer sonuçların olduğu çalışma mevcuttur. (Bulut, 2015: 409) Marmara bölgesinde sanayinin gelişmiş olmasına bağlı olarak işgücü katılım oranının ve ekonomik gelirin yüksek olması, büyükşehirlerdeki eğitim seviyesinin yüksekliği (TÜİK, 2020) ve büyükşehirlerin kültürel yapısı gibi faktörlerin şiddet tutumlarının daha düşük olmasında etken olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadaki veriler incelendiğinde aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarını ebeveynlerin medeni durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre ebeveynleri ayrı yaşayan katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=443,89), ebeveynleri boşanmış katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=256,34) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analiz sonucunda ebeveynleri boşanmış olan öğrencilerin, ebeveynleri birlikte veya ayrı yaşayan öğrencilere göre tutum puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Eşlerin boşanma nedenleri arasında şiddetin önemli bir yer tuttuğu, boşanma öncesi ve sonrasında çocukların şiddete şahitlik etmeleri veya şiddette maruz kalmaları, ebeveynleri boşanmış öğrencilerin şiddete karşı olması anlamında etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin yaşamının büyük bir çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Literatürde bu sonucun aksine kırsalda yaşayan bireylerin aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının anlamlı düzeyde farklı bulan çalışma mevcuttur (Besni, 2011: 83). Araştırmamızda anne ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunulmamış, literatür incelendiğinde benzer sonuçlar olduğu görülmüştür (Vural vd., 2020: 275, Besni, 2011: 81, Uçar vd., 2017: 100). Araştırmamızda anne ve babanın yaşama durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği sonuçlarında anlamlı bir fark bulunulmamış, literatür incelendiğinde benzer sonuçlar olduğu görülmüştür (Vural vd., 2020: 275). Araştırmamızda anne ve babanın çalışma durumuna göre de aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği sonuçlarında anlamlı bir fark bulunulmamış, bunun aksine literatürde annenin çalışma durumunun aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılan çalışmada mevcuttur (Uçar vd., 2017: 100). Ailenin gelir durumuna göre aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği sonuçlarında anlamlı bir fark bulunulmamış, literatürde bu sonuca benzer sonuçlar elde eden çalışma mevcuttur (Besni, 2011: 82). Birlikte yaşanan kişiye göre bulgular incelendiğinde de aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı sonucu elde edilmiştir. Literatürdeki bulgular ile çalışmamız arasındaki farklılıkların; çalışmanın yapıldığı eğitim kademesinin farklı olması, çalışma yapılan şehirlerin ve çalışmanın yapıldığı yılın farklılığı, diğer sosyo-demografik özelliklerin farklı olması gibi sebepler olduğu düşünülmektedir.

5.4. Sosyo-Demografik Bilgiler ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmadaki veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanları cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Verilere göre erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının ($S.O.=409,74$) kadın katılımcıların puan ortalamasından ($S.O.=224,83$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde de kız öğrencilerin erkeklere göre daha eşitlikçi düşüncede oldukları ve toplumsal cinsiyet tutumlarının daha düşük düzeyde olduğu bilgisi bulunmaktadır. Yapılan birçok çalışmada bu yönde sonuçlar bulunmuştur. (Esen vd., 2018: 156; Fenyes, 2014: 51; Kantoğlu, 2017: 36, Öngen ve Aytaç, 2013: 9; Özpulat, 2011: 158; Yıldırım, 2016: 54). Bu fark toplumun cinsiyetlere yüklemiş olduğu rollere uygun olarak çocukları yetiştirilmesi, erkeklerin daha fazla kalıp yargılarına sahip olmaları ve bunun doğruluğuna inanmaları ile kızların toplumsal yaşam içerisinde erkekle

eşit pozisyonda olma ve bunu değiştirmelerine yönelik güçlü istekleri ile açıklanabilir (Kodan Çetinkaya, 2013: 35).

Araştırmadaki veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının okul türlerine göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Verilere göre mesleki ve teknik lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=438,03), fen lisesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının ise en düşük (S.O.=260,73) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlere göre mesleki ve teknik lise ile imam-hatip lisesi öğrencilerinin diğer okul türleri öğrencilerine göre tutum puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde benzer sonuçlar olduğu görülmüştür (Esen vd., 2018 : 157). Bu durum okul müfredatı programından kaynaklanabileceği gibi, mesleki ve teknik ile imam-hatip okul türlerine daha çok geleneksel düşüncedeki ailelerin çocuklarını göndereceği düşünüldüğünden çocukların yetiştirilme tarzı ile de alakalı olduğu da düşünülmektedir. Ayrıca okul türüne göre öğrencilerin okullara yerleşim puanları incelendiğinde mesleki teknik ve imam-hatip liselerinin puanları diğer okul türlerine göre düşük olması dikkat çekmiştir. Bu okullardaki öğrencilerin tutumlarının yüksek olması öğrencilerin genel başarısı ile alakalı olduğu, konuyu objektif değerlendirebilme, analitik, eleştirel vb. düşünebilme yetenekleriyle de alakalı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadaki veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yere göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre köy-kasaba'da yaşayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=396,52), büyükşehir' de yaşayan katılımcıların puan sıra ortalamasından (S.O.=335,10) daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma sonucu literatürdeki sonuçlarla benzerlik göstermektedir (Düşmez, 2016: 500; Öngen ve Aytaç, 2013: 10) . Köy-kasaba'da yaşayan bireylerin; kadın ve erkek algısı, aile içi ilişkileri ve geleneksel kültürel yaşamın aktarılması bu sonucun çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadaki veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının memleket durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre memleketi Güneydoğu Anadolu bölgesinde olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en yüksek (S.O.=464,65), memleketi Marmara bölgesinde olan katılımcıların puan sıra ortalamasının ise en düşük (S.O.=319,47) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlere göre memleketi Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan olan öğrencilerle

memleketi diğer bölgelerde yer alan öğrencilere göre tutum puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Bu durumun yöresel kültürel yapısıyla alakalı olduğu, kadın ve erkeğin toplum ve aile içindeki rol ve sorumluluklarına bakış açısıyla ilgili olduğu gibi, kadınların iş hayatında daha az yer alması, eğitim durumlarının ve gelir düzeylerinin düşük olması gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadaki veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının annenin eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere annesi okur-yazar olmayan veya ilkökul mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıralamasının en yüksek (S.O.=372,13), annesi yüksek lisans/doktora mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=240,92) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlere göre annesi okur-yazar olmayan ve ilkökul mezunu olan öğrencilerle annesi diğer eğitim durumunda olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde benzer sonuç elde edildiği görülmüştür (Esen vd., 2018: 159, Kantoğlu, 2017: 29, Kodan Çetinkaya, 2013: 30). Yine aynı şekilde veriler incelendiğinde babanın eğitim durumuna göre de toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre babası ortaokul mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıralamasının en yüksek (S.O.=371,76), babası yüksek lisans/doktora mezunu olanların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının en düşük (S.O.=298,17) olduğu görülmüştür. Yapılan gruplar arası analizlere göre babası okur-yazar olmayan veya ilkökul mezunu olan öğrencilerle babası diğer eğitim durumunda olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde babanın eğitiminin anlamlı fark olmayan çalışma mevcut olsa da (Kodan Çetinkaya, 2013: 30) daha çok çalışmamızdaki sonuca benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Düşmez, 2016: 500; Esen vd., 2018: 159; Kantoğlu, 2017: 29). Eğitim düzeyinin artması bakış açısının ve konuyu değerlendirmede etkili olduğu düşünülmektedir. Anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması yeni fikirler elde ederek kültürün etkisinden daha az etkilenmelerini, yaşantı şeklinin ve toplumda ve ailedeki konumunun farklı olmasını sağladığından ailede yetiştirilen çocuğun bakış açısının da daha eşitlikçi olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadaki veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının annenin çalışma durumlarına göre karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan verilere göre annesi çalışmayan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan sıra ortalamasının (S.O.=358,01), annesi çalışan katılımcıların

tutum puan sıra ortalamasından (S.O.=305,90) daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Esen vd., 2018: 159; Öngen ve Aytaç, 2013: 12; Uçar vd., 2017: 100). Bu durum kadının çalışma hayatına atılması toplumsal rollerde önemli değişikliklere sebep olmuş, kadının sadece ev ve ailesiyle olan işlerde değil, çalışma hayatında yer alarak ekonomik katkısıyla da ailede daha fazla söz sahibi olmuş, ev içindeki rol ve sorumluluklarında da değişiklikler meydana getirmiştir. Bu durum çocukların model alma yolu etkisiyle bakış açısının da daha eşitlikçi olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Elde edinilen veriler incelendiğinde öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmının geçirildiği yere göre, anne veya babasının hayatta olma durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı ölçeği sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Babanın çalışma durumuna göre de toplumsal cinsiyet algısı ölçeği sonuçlarında anlamlı düzeyde fark bulunmamış, literatürdeki çalışmada benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Uçar vd., 2017: 100). Ailenin gelir durumuna göre veriler incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ölçeği sonuçlarında anlamlı fark bulunmamış, literatürde benzer sonuçları elde eden çalışmalar olsa da (Kodan Çetinkaya, 2013: 29), ailenin gelir durumunun yüksek olmasının tutumlar üzerinde daha çok olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Altuntaş ve Altınova, 2015: 97; Brutsaert ve Van Houtte, 2002: 52; Esen vd., 2018: 158; Kantoğlu, 2017: 34). Ebeveynlerin medeni durumu ve birlikte yaşanan kişiye göre bulgular incelendiğinde de toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılık olmadığı sonucu elde edilmiştir. Literatürdeki bulgular ile çalışmamız arasındaki farklılıkların; çalışmanın yapıldığı eğitim kademesinin farklı olması, çalışma yapılan şehirlerin ve çalışmanın yapıldığı yılın farklılığı, diğer sosyo-demografik özelliklerin farklı olması gibi sebepler olduğu düşünülmektedir.

5.5. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanları ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkisi

Yapılan spearman korelasyon analizi sonucuna göre aile içi şiddete yönelik tutumlar ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı ve pozitif yönde ($r=.547$, $p<.01$) bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bulunan verilere göre toplumsal cinsiyet algısı puanları yüksek olan öğrencilerin, aile içi şiddete yönelik tutum puanlarının da orta şiddette daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar dikkate alınarak öğrencilerin genel olarak aile içi şiddeti onaylamadıkları, toplumsal cinsiyet algısına yönelik tutumlarının

düşük olduğu belirlense de, bu iki durumun birbiriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ile şiddet davranışı arasındaki ilişkiye benzer sonuçlar elde eden çalışmalar olduğu görülmüştür (Özpulat, 2017: 158; Uçar vd., 2017: 100; Yıldırım, 2016: 56). Araştırma genel olarak değerlendirildiğinde toplumsal cinsiyet algısına yönelik tutum puanı yüksek olan öğrencilerin, aile içi şiddete yönelik daha fazla olumsuz tutumlarının olduğu bulunmuştur.

Öneriler:

Aile içi şiddet olayları göz önünde bulundurulduğunda şiddet yaşantılarının önleme amacıyla bireylerin evlenmeden önce aile eğitimi alarak bilgilendirilmeli, yeni kurulacak aile yaşantısına hazır hale getirilmelidir. Bireylerin evlenecekleri kişiler hakkında gerçekçi değerlendirmeler ve beklentiler oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Aile içinde her ne sebeple olursa olsun şiddet uygulanmaması gerektiği, ortaya çıkan sorunların çözümünde şiddet uygulamanın doğru bir yöntem olmadığı, aksine yıkıcı sonuçlarının olduğu, şiddetin yaşanan sorunları büyüttüğüne dair farkındalık oluşturulmalıdır. Son yıllarda yoğun görülen aile içi şiddet olaylarının azaltılması ve ortaya çıkmadan önlenmesi için tüm eğitim kademelerinde eğitim programı içerisinde aile içi şiddet konusunda farkındalık artırılmalı, öfke kontrolüne yönelik eğitimler verilmeli ve sağlıklı iletişim becerileri kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu çalışmaların halk eğitim merkezleri tarafından da yapılması daha çok kişiye ulaşılabilmesi anlamında önemli görülmektedir.

Son yıllarda evliliğe karşı söylemler, evliliğin zor ve çekilmez bir durum olmasına yönelik kültürümüze ve milli/manevi değerlerimize ters düşen düşüncelerin yaygınlaşması dikkate alınarak bu düşüncelerin aileye ve aile kurulmasına verdiği zararın azaltılması için, bütün eğitim kademelerindeki kişilere ailenin bireysel ve toplumsal önemi ve gerekliliği hakkında bilgilendirme veya programlar düzenlenmelidir. Bunun neticesinde bireylerin içinde bulunduğu ailenin önemini ve değerini bilmeleri şiddete yönelik davranışları azaltacağı düşünülmektedir.

Şehirleşmenin getirmiş olduğu bireyselleşme, apartman hayatından dolayı yeterli sosyalleşememe, geniş ailenin yardımcı olamamasından dolayı ailelerin çocuklarını yetiştirmekte zorlanması gibi faktörler çocuklarını yetiştiren aile bireyleri üzerinde çok fazla stres kaynağı oluşturmaktadır. Ayrıca çocuk yetiştirmenin getirmiş olduğu maddi yük son yıllarda çok fazla arttığından bu stresin varlığına katkısı olmaktadır. Bu gibi faktörler aile içinde şiddete neden olabileceğinden sosyal projelerle ailelerin çocukları ile

birlikte zamanlarını geçireceği etkinlikler artırılmalı, ekonomik olarak aileler desteklenmesi, bu anlamda çocuk yardımlarının yapılması aileleri rahatlatacağı düşünülmektedir.

Teknolojik gelişmelerle birlikte son yıllarda aile bireylerinin telefon, bilgisayar, televizyon gibi araçlarla çok fazla zaman geçirmesi durumunun aile içi iletişimi azaltmasının yanı sıra aile bağlarını da zayıflattığı düşünülmektedir. Bu anlamda teknoloji kullanımının sağlıklı olabilmesi için ailelere bilgilendirmeler yapılmalı, yine eğitim kurumlarında bu yönde farkındalık oluşturulmalıdır. Ayrıca çocuğun kontrolsüz bir şekilde bu araçları kullanması da şiddeti artırdığından ailelerin bu yönde bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Yeni neslin sorgulama yapan eleştiren, var olan düzeni kabullenmeyen vb. özellikleri veya davranışları olduğundan ailenin varlığı konusunda da değerlendirmeleri önem arz etmektedir. Evliliğin, aile birliğinin veya neslin devam ettirilmesi yönündeki edinilen olumsuz düşünceler veya değerlendirmelerin yerine aile birliğinin devam ettirilmesi ve birey ve toplum açısından çok önem arz ettiğinin neslin bakış açısını anlayarak ve dikkate alarak anlatılması önemli görülmektedir. Bu amaçla okul ders müfredatına ailenin önemi konusunda derslere yer verilebilir.

Boşanmaların son yıllarda hızla arttığı ve boşanmaların sorunların çözümü olarak görülmesinin yerine eşlerin aile kurumunun önemini de dikkate alarak ailelerinin içindeki sorunların çözümüne yönelik çaba sarf etmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir. Boşanma aşamasında veya boşanmanın gerçekleşmesinin ardından yaşanan şiddet olaylarının azaltılması için yine kültürel veya toplumsal baskı etkisinin kırılması için bilinçlendirilme yapılmalı, boşanan eşlerin duygularını yönetebilmesi, çocukları var ise çocuğun sağlıklı gelişimi ve şiddet mağduru olmaması anlamında eşlere yönelik rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının farkını toplum tarafından görülebilmesi için doğru ve olumsuz etkileri olan örneklerle anlatılmalı, kadın ve erkeğin genetik olarak var olan özellikleri hakkında her iki cinsiyete farkındalık oluşturularak, cinslerin birbirini daha iyi tanıyıp anlamaları ve beklentilerin de bu yönde düzenlemeleri sağlanmalıdır. İçinde bulunulan kültürel yapının cinsiyet tutumlarında önemli olduğu görüldüğünden, bireylerin kültürlerini tanımaları, olumlu ve olumsuz etkilerini görmeleri, gerçekçi bir değerlendirme yapmaları sağlanmalıdır. Şiddete sebep olabilecek cinsiyet algılarının değiştirilmesi, şiddetin önlenmesine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ailelerin çocuklarını yetiştirirken, çocuklarının ilerleyen dönemlerde hayatlarını ve yaşantılarını olumsuz etkileyecek, şiddet gösterme veya şiddet mağduru olmasına sebep olabilecek toplumsal cinsiyet anlayışlarından uzak tutmaları yönünde bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Yine çocuklarına cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılık yapmayarak eşit imkanlar sağlamaları yönünde farkındalık oluşturulması da şiddetin önlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kadının çalışma hayatına başlamasıyla birlikte eşler arasında oluşan rol karmaşası veya rol çatışması durumunun ortaya çıkması ve toplumsal beklentilerden kaynaklı ev içindeki sorumluluklarının azalmaması da aile içindeki sorunların sebepleri arasında olduğu düşünüldüğünden bu konuda da aile bireylerinin farkındalığı artırılmalı, sorumlulukların aile bireyleri tarafından paylaşılması sağlanmalıdır.

Ailelere yönelik çocuğun gelişimsel özelliklerini dikkate alınarak, çocuğun fiziksel, ruhsal, zihinsel ve toplumsal açılardan sağlıklı yetiştirilmesinde önemli olan dönemlerin anlatıldığı, yaşamını olumsuz etkileyebilecek şiddet ve toplumsal cinsiyet kaynaklı davranışların yapılmamasına yönelik eğitim programı hazırlanıp, ailelerin bu programa katılmasının teşvik edilmelidir. Bu sayede çocukların daha sağlıklı büyümeleri, şiddete maruz kalmaması ve gelecek nesillerin şiddeti normalleştirmemesi ve şiddeti uygulamaması anlamında gerekli ve yararlı olacağı düşünülmektedir.

Gerek aile içi şiddet konusunda gerek şiddete sebep olabilecek toplumsal cinsiyet algısı konusunda hayatımızda önemli yer tutan ve davranışlarımızda etkili olan medya kuruluşlarıyla görüşülerek dizi, film gibi yapımlarda örnek oluşturabilecek yaşantıların gösterimi yapılmalı, aile içi şiddete neden olabilecek toplumsal cinsiyet algısını barındıran olaylara yer verilmemesi yönünde destek alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, F., Ayata, A. G. & Varoğlu, D. (1999). Cinsiyete dayalı ayrımcılık: Türkiye’de eğitim sektörü örneği. *T.C. Başbakanlık Yayınları*.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, T.C. Resmi Gazete, 28239, 12 Mart 2012.
- Akdoğan, A. (2002). Geleneksel geniş aileden modern çekirdek aileye geçişte dini hayattaki değişim. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 27-72.
- Akın, A. & Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 4(25), 73-82.
- Akın, A. (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(2),1-9.
- Akın, M. (2013). Aile içi şiddet. *Journal of Istanbul University Law Faculty*. 71(1), 27-41.
- Akmaz, N. (2009). *Eğitim Yöneticilerinin bağlanma stilleri ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, E., Çetin G., İnanıcı M. A., Polat, O., Sözen, M. Ş. & Yavuz, F. (2004). *Aile içi şiddet*. Erişim tar: 22/12/2021. <https://www.ttb.org.tr/eweb/adli/6.html>
- Aktaş, Ö. (2011). *Boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlükler*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aküzüm, C. & Oral, B. (2015). Yönetici ve öğretmen görüşleri açısından okullarda görülen en yaygın şiddet olayları, nedenleri ve çözüm önerileri. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(61), 1-30.
- Altınay, A. G. & Arat, Y. (2007). Türkiye’de kadına yönelik şiddet araştırma raporu, TÜBİTAK.
- Altınova, H. H. & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24(2), 9-22.
- Altıparmak, İ. B. (2018a). Sosyal öğrenmenin aile içi şiddete etkisi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(34), 233-262.
- Altıparmak, İ. B. (2018b). Toplumsal cinsiyet üzerine sosyolojik bir araştırma: kaynakları ve mücadele alanlarına yönelik öneriler. *Turkish Studies Social Sciences*, 13(18), 179-194.
- Altuntaş, O. & Altınova, H. H. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(6), 83-100.
- Arın, C. (1996). Kadına yönelik şiddet. *Cogito*, 6(7), 305-312.
- Arisoy, A. İ. & Demir N. (2007). Gender equality in eu social law in the context of fight against discrimination. *Ege Academic Review*, 7(2), 707-725.
- Atman, Ü. C. (2003). Kadına yönelik şiddet; cinsel taciz/ırza geçme. *Sted Dergisi*, 12(9), 333-335.

- Avcı, Ö. H. & Yıldırım İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 157-168.
- Ayan, S. (2006). Hukuki Yönden aile içi şiddet. *Legal Hukuk Dergisi*, 4(38), 415-445.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Aydiner Boylu, A., Ayan, H. & Bilgin, İ. (2016). Toplumsal cinsiyet ve ev teknolojilerinin kullanımına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 955-965.
- Bahar, G., Savaş, H. A. & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Balkıs, M., Duru, E. & Buluş, M. (2005). Şiddete yönelik tutumların özyeterlik, medya, şiddete yönelik inanç, arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusu ile ilişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(6), 81-97.
- Başar, F. & Demirci, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 41-52.
- Bensman, J. & Rosenberg, B. (1976). Mass, class, and bureaucracy: An introduction to sociology", New York: Praeger Publishers, 36.
- Besni, İ. (2011). *Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının cinsiyet, politik görüş ve şiddete maruz kalma açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgel, N. & Orhan, H. (2006) *Aile içi şiddet*. (N. Bilgel, Ed.). Medikal Tıp Kitabevi, 643-55.
- Birkök, M. C. (2011). Sosyal rol ve iş bölümü. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 1-10.
- Boyacıoğlu Bal, İ. (2016). Düünden bugüne Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve ulusal kadın çalışmaları: Psikolojik araştırmalara davet. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19, 126-149.
- Brutsaert, H. & Van Houtte, M. (2002). Girls' and boys' sense of belonging in single-sex versus co-educational schools. *Research in Education*, 68(1), 48-56.
- Budak, H. & Küçükşen, K. (2018). Türkiye'nin sosyal transformasyon sürecinde y kuşağının 'toplumsal cinsiyet rolü' tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 561-576.
- Budak, S. (2000). Psikoloji Sözlüğü. *Bilim ve Sanat Yayınları*.
- Bulut, M. B. (2015). Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17, 403-415.
- Can, G. Ö. & Coşar, F. (2009). Ekonomik şiddetin kadın yaşamındaki etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2(3), 124-129.
- Can, Y. (2013) Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet temelleri: Niğde örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(1), 203-216.
- Can, Y. (2018). *İlköğretim okullarında şiddet (öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin yaklaşımları)*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Canatan K. (2021). *Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel Yönelim*. Erişim tar: 28/12/2021. <https://farklibakis.net/yazarlar/kadir-canatan-yazdi-toplumsal-cinsiyet-ve-cinsel-yonelim-tartismasi/>

Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

CEDAW Komitesi'nin 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı (1992). Erişim tar: 03/02/2022. https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/08/cedaw_komitesinin_19_sayili_genel_tavsiye_karari.pdf

CEDAW, *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi* (1981). Erişim tar: 03/02/2022. <https://www.ihd.org.tr/kadinlara-kar-her-tlayrimcilin-lenmesuluslararasi-slees/>

Ceylan, T. (2011). Toplumsal sistem analizinde toplumsal statü ve rol. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 89-104.

Cohen, J., Welkowitz, J. & Ewen, R. B. (2000). *Introductory statistics for the behavioral sciences*. Harcourt Brace College Publishers.

Çalışkan, H. & Çevik, E. İ. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.

Çavdar, D. (2013). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çetiner, Ş. G. (2006). *Aile içi şiddet yaşayan kadınlarda cinsel sorunlar ve intihar olasılığı*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Dahlberg, L. L. (1998). Youth violence in the united states major trends, risk factors and prevention approaches. *American journal of preventive medicine*, 14(4), 259-272.

Dalkıranoglu, T. & Çetinel, G. F. (2008). Konaklama işletmelerinde kadın ve erkek yöneticilerin cinsiyet ayrımcılığına karşı tutumlarının karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 277-298.

Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.

Dökmen, Z. Y. (2004). Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar. *Sistem yayıncılık*, 2004, 20-32.

Dündar, Ö. Z. (2012). Toplumsal cinsiyet rollerinin televizyon reklamlarına yansması. *Ethos: Felsefe ve toplumsal bilimlerde diyaloglar*, 5(1), 121-136.

Dünya Sağlık Örgütü (2021). *Kadına yönelik şiddeti aşı ile durdurmak mümkün değil*. Erişim tar: 08/12/2021. <https://turkey.un.org/tr/115605-dr-tedros-kadina-yonelik-siddeti-asi-ile-durdurmak-mumkun-degil>

Düşmez, İ. (2016). Çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 489-509.

Eken, A. (1996). *Bir olgu olarak Türkiye'de şiddet*. *Cogito*, 6, 407-410

Erdoğan, M. & Vatandaş, C. (2020). Bireysel ve toplumsal dışlanma pratiği: Önyargı ve ayrımcılık. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 474-485.

Esen, E., Öztürk, B. & Siyez, D. M. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği ergen formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 8(12), 144-173.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). (2014). *Violence against women: an eu-wide survey*. Erişim tar: 10/01/2022. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_en.pdf

Fenyés, H. (2014). Gender role attitudes among higher education students in a borderland Central-Eastern European region called Partium. *CEPS journal*, 4(2), 49-70.

Fortin, N. M. (2005). Gender role attitudes and the labour-market outcomes of women across oecd countries. *Oxford Review Of Economic Policy*, S(2), 416-438.

Göktaş, E. (2010) *Özel ve devlet liselerinde şiddete eğilim nedenleri ve şiddet etkenlerinin karşılaştırılması: Üsküdar örneği*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gömbül, Ö. & Buldukoğlu, K. (2012). Hemşirelerin kadın ve kadına yönelik eş şiddetine ilişkin görüşleri. *Kriz Dergisi*, 5(2), 103-114

Gözütok, F. D., Toraman, Ç. & Acar Erdöl, T. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin (TCEÖ) geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1036-1048.

Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.

Gülen, M., Aktürk, A., Acehan, S., Seğmen, M. S., Açıkalin, A. & Bilen, A. (2013). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(3), 393-407.

Güler, N., Tel, H. & Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.

Gürhan, N., Erdoğan, G. & Seyran, F. (2020). Cinsel şiddet. *Meyad Akademi*, 1(1), 59-65.

Gürses, İ. & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.

Hacettepe Üniversitesi (2015). *Aile İçi Şiddet*. Türkiye Aile İçi Şiddet Araştırması. Erişim tar: 07/12/2021. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tr/analiz_ve_rapor-10

Hıdıroğlu, S., Topuzoğlu, A., Ay, P. & Karavuş, M. (2006). Kadın ve çocuklara karşı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul'da sağlık ocağı tabanlı bir çalışma. *New Symposium Journal*, 44(4), 196-202.

Human Resources Development Council (2002). Gender equality in the labour market – lesson learned. Kanada: *Human Resources Development*.

International Council Of Nurses (2001). *Nurses, always there for you: United against violence: anti-violence toolkit*, International Council of Nurses.

Işık, M. (2018). *Sosyal medya kullanıcılarında nesneleştirme, toplumsal cinsiyet algısı ve kişilik faktörleri arasındaki değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İbiloğlu, A. O. (2012). Aile İçi Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 204-222

İftar, M. (2016). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutum ve davranışları*. Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

İmamoğlu, E. O. (1991). Aile içinde kadın-erkek rolleri. *Türk Aile Ansiklopedisi*, 3, 832-835.

İncecik, Y., Kurdak, H., Özcan, S., Akpınar, E., Saatçı, E. & Bozdemir, N. (2009). Eş şiddeti ve aile hekimliği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 3(1), 1-8.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, T.C. Resmi Gazete, 7217, 27 Mayıs 1949.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (2021). *2020 Raporu*. Erişim tar: 07/12/2021. <http://kadincinayetleriniurduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu>

Kantoğlu, A. (2017). *Bir grup ergenin toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kapıcıoğlu, İ. (2008). *Üniversite öğrencilerinin şiddet algısı*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakurt, Y. (2021). *Toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsellik kalitesi ilişkisinde sosyal onay ihtiyacının aracı rolü*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karal, D. & Aydemir, E. (2012). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. International Strategic Research Organization (USAK), Rapor No:12-1.

Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım.

Karasu, M. A. (2008). Türkiye’de kentleşme dinamiklerinin suça etkisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(4), 255-281.

Kaya Sakarya, A. (2013). *Üniversitede öğrenim gören gençlerde flörtte şiddet*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kepir-Savoly, D. D., Ulaş, Ö. & Demirtaş Zorbaz, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerini etkileyen etmenler. *Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisi*, 5(42), 173-183.

Kılıç, A. Z., Beyazova, A. Akbaş, H. M., Zara, A. & Serhatlı, İ. (2014). Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 121-151.

Kılıç, G. (2019). Kadın akademisyenlerin kadına yönelik ekonomik şiddet algısı: Düzce Üniversitesi örneği. *Muhakeme Dergisi*, 2(1), 1-33.

Kılıç, M. (2012). *Evli çiftlerde görülen ruhsal belirtiler ile aile işlevsellik düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kılınç, G. (2021). *Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları ile öfke ifade tarzı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 47-70.

Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 21-43.

- Köknel, Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet*, 2.b., Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köroğlu, Ö. (2013). Turist rehberlerinin iş yaşamındaki rolleri üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 91-112.
- Kurt, E., Yorguner Küpeli, N., Sönmez, E., Bulut, N. S. & Akvardar, Y. (2018). Psikiyatri polikliniğine başvuran kadınlarda aile içi şiddet yaşantısı. *Arch Neuropsychiatry*, 55, 22-28.
- Lauzen, M. M. & Dozier, D. M. (2005). Maintaining the double standard: Portrayals of age and gender in popular films. *Sex roles*, 52(7), 437-446.
- Maccoby, E. E. (2002). Gender and group process: A developmental perspective. *Current directions in psychological science*, 11(2), 54-58.
- Marshall, G. (1999). Sosyoloji sözlüğü. Çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü, *Bilim ve Sanat Yayınları*, s. 559.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet*. (C. Muhtaroglu, Çev.) İletişim Yayınları.
- Moç, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında geleneksel kimliğin rolü: Iğdır üniversitesi örneği*, Yüksek lisans tezi. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Morgan, C. S. & Walker, A. J. (1983). Predicting sex role attitudes. *Social Psychology Quarterly*, 46(2), 148-151.
- Moroğlu, N. (2012). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi 6284 sayılı yasa ve İstanbul Sözleşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99, 357-380.
- Naçar, M., Baykan, Z., Poyrazoğlu, S. & Çetinkaya, F. (2009). Kayseri ilinde iki sağlık ocağı bölgesinde kadına yönelik aile içi şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 131-138.
- NDVH (2010). *Domestic violence statistics*. Erişim tar: 06/01/2022. <https://www.thehotline.org/stakeholders/domestic-violence-statistics/>
- Nicolson, P. & Wilson, R. (2004). Is domestic violence a gender issue? views from a british city 1. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 14(4), 266-283.
- OECD (2019). *Intimate partner violence*. Erişim tar: 10/01/2022. <https://www.oecd.org/els/soc/SF-3-4-Intimate-Partner-Violence.pdf>
- ONS (2021). *The lasting impact of violence against women and girls*. Erişim tar: 14/02/2022. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice>
- Ortabağ, T., Özdemir, S., Bebiş, H. & Ceylan, S. (2014). Perspectives of young adult men regarding violence against women: A cross-sectional study from Turkey. *Journal of Family Violence*, 29(6), 665-674.
- Ögel, K., Tarı, I. & Eke, C. Y. (2006). Okullarda suç ve şiddeti önleme. *Yeniden Yayınları*, 17, 9-23.
- Öngen, B. & Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 48, 1-18.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 33, 93-112.

Özkan, Y. (2008). *Aile içinde çocuğa yönelik şiddet: Muğla/Milas Uğurlu Özbilim Dershanesi oks öğrencileri örneği*. Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özpulat, F. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 151-161.

Paçacıoğlu, B. (2018). *Üç farklı kuşaktaki evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Page, A. Z. & İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.

Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.

Powell, G. N. & Greenhaus, J. H. (2010). Sex, gender, and decisions at the family→ work interface. *Journal Of Management*, 36(4), 1011-1039.

Salman, Ö. (2017). *Ankara'da bir üniversitenin bazı fakültelerindeki öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve ilişkili faktörler*. Tıpta uzmanlık tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.

Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet ve yansımaları. (L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung, A. Şimşek, Eds.). *Atılım Üniversitesi Yayınları*, 27-32.

Sarıbıyık, M. (2012). *Malatya merkez sağlık ocaklarında çalışan hekim, hemşire ve ebelerin şiddet deneyimleri ve kadına yönelik şiddetle ilgili tutum ve davranış düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Sezen, A. (2020). Kadına yönelik aile içi şiddetin boşanma davalarına yansıması. *Bilge Kadın Araştırma Merkezi*. Erişim tar: 10/02/2022. <http://bilka.org.tr/tr/18/kose-yazilari.htm>

Stewart, D. E. & Robinson, G. E. (1998). A review of domestic violence and women's mental health. *Archives of Women's Mental Health*, 1(2), 83-89.

Şahin, E. M., Yetim, D. & Öyekçin, D. G. (2012). Edirne'de kadına yönelik eş şiddeti yaygınlığı ve kadınların şiddete karşı tutumları. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 23-32.

Şahin, F. T. & Özyürek, A. (2014). Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik görüşleri. *Akademik Bakış Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 1-18.

Şahin, N. & Dişsiz M. (2009). Sağlık çalışanlarında aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 263-274.

Tanrıverdi, D. & Özgüç, S. (2019). Parçalanmış ve tam aileye sahip çocukların/ergenlerin şiddete yönelik tutumları ve saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(3), 165-172.

Tarhan, N. (2013). *Kendine yönelik şiddet*. Erişim tar: 29/12/2021. <https://www.zaferdergisi.com/makale/12987-kendine-yonelik-siddet.html>

Tarhan, N. (2018). *Şiddetin bir başka türü; duygusal şiddet*. Erişim tar: 29/12/2021. <https://www.nevzattarhan.com/siddetin-bir-baska-turu-duygusal-siddet.html>

Terzioğlu, F., & Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67.

Tezcan, M. (2009). Eğitimde şiddet olgusunun sosyolojik kaynakları. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*, 789-801.

Turan, H. & Şen, M. L. (2014). Büyükşehir belediyelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği algısı: Stratejik planlar. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 53-72.

Tutkun, Ö. F. & Koç, M. (2008). Mesleklere atfedilen kalıp yargılar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 255-273.

Türk Ceza Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 25611, 12 Ekim 2004.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2021). *Şiddet*. Erişim tar: 06/10/2021. <https://sozluk.gov.tr/?kelime>

Türk Medeni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 24607, 08 Aralık 2001.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, T.C. Resmi Gazete, 17863, 9 Kasım 1982.

Türkiye İstatistik Kurumu (2019a). *Evlenme ve boşanma istatistikleri*. Erişim tar: 24/12/2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2019-33708>

Türkiye İstatistik Kurumu (2019b). *Çocuk işgücü araştırması*. Erişim tar: 31/12/2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807>

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). *İstatistiklerle kadın*. Erişim tar: 24/12/2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2020-37221>

Uçar, T., Aksoy, D. Y., Karaaslan, T. & Tunç, Ö. A. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları. *STED*, 26(3), 96-103.

Udry, J. R. (1994). The nature of gender. *Demography*, 16(31), 561-573.

UNİCEF (1989). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. Erişim tar: 28/12/2021. <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>

UNİCEF (2010). *Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması*. Erişim tar: 30/12/2021. <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010>

UNİCEF (2014). *Yeni küresel veriler çocuklara yönelik şiddetin akut biçimde yaygın olduğunu gösteriyor*. Erişim tar: 30/12/2021. <https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-yeni-k%C3%BCresel-veriler-%C3%A7ocuklara-y%C3%B6nelik-%C5%9Fiddetin-akut-bi%C3%A7imde-yayg%C4%B1n>

UNWOMEN (2019). *Facts and figures: ending violence against women*. Erişim tar: 10/02/2022. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>

Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 9-18.

Üner, S. (2008). Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede temel eğitim seti. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Dumat Ofset*.

Vahip, I. & Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *İstanbul Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, 35, 29-56.

Vural, P. I., İnangil, D. & Körpe, G. (2020). Üniversite öğrencilerinin şiddete ve aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 272-279.

Watson, J. & Newby R. (2005). Biological sex, stereotypical sex-roles, and sme owner characteristics. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 11(2), 129-143.

World Health Organization (1996). *WHO consultation: Violence against women*. World Health Organization.

World Health Organization (2002). *World report on violence and health*. Geneva.

World Health Organization (2002). *Youth Violence Report*. Erişim tar: 06/10/2021. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?seq%09uence=1

Yakut, S. (2012). *Lise öğrencilerinde dindarlık ve şiddet eğilimi ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, N. (2009). *İlköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Kocaeli ili Gebze ilçesi örneği)*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). *Aile ekonomisi*. (L. Kılıç, Ed.), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Yeşil, P., Taşcı, S. & Öztunç, G. (2016). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 128-134.

Yetim, D. & Şahin, E. M. (2008). Aile hekimliğinde kadına yönelik şiddete yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 48-53.

Yetim, D. (2008). *Edirne şehir merkezinde kadınlara yönelik şiddet sıklığı ve etkileyen faktörler*. Uzmanlık tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi.

Yıldırım, S. (2016). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve toplumsal cinsiyet tutumlarının flört şiddetine yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

EK-1:

Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu

Sayın katılımcı, öncelikle çalışmaya gösterdiğiniz katılım için çok teşekkür ederiz. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz bilgilerde isim bilgileriniz yer almayacağı gibi bir araştırma kapsamında kullanılacak olup hiçbir kurum ve kişilerle paylaşılmayacaktır. Tekrar katkınız için teşekkür ederiz.

Aşağıda yer alan soruları lütfen size en uygun biçimde cevaplayınız.

1) Yaşınız:

2) Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

3) Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?

() Köy-Kasaba () Büyükşehir

4) Memleketiniz hangi bölgede yer almaktadır?

() Marmara Bölgesi () Ege Bölgesi
() Akdeniz Bölgesi () Karadeniz Bölgesi
() İç Anadolu Bölgesi () Doğu Anadolu Bölgesi
() Güneydoğu Anadolu Bölgesi

5) Anneniz hayatta mı?

() Evet () Hayır

6) Babanız hayatta mı?

() Evet () Hayır

7) Annenizin eğitim durumu?

() Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul
() Lise () Üniversite () Yüksek Lisans/Doktora

8) Babanızın eğitim durumu?

() Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul
() Lise () Üniversite () Yüksek Lisans/Doktora

9) Anneniz çalışıyor mu?

() Çalışıyor () Çalışmıyor

10) Babanız çalışıyor mu?

() Çalışıyor () Çalışmıyor

11) Ailenizin gelir miktarı seçeneklerden hangisidir?

() 0-4000 ₺ () 4000-8000 ₺
() 8000-12000 ₺ () 12000 ₺ üstü

12) Anne ve babanızın medeni durumu nedir?

() Birlikte () Boşanmış () Ayrı yaşıyor

13) Siz kiminle yaşıyorsunuz?

() Anne ve Baba ile () Anne ile

() Baba ile () Diğer ~~~~~

Diğer seçeneğini işaretlediyseniz açıklayınız.

EK:2

AİLE İÇİ ŞİDDETE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız

		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1	Kocasının karısını dövmesi dinsel inanca uygundur.	()	()	()	()	()
2	Kadının şiddeti hakettiği bazı durumlar olabilir.	()	()	()	()	()
3	Evde okulda disiplini sağlamak için şiddet kullanılabilir.	()	()	()	()	()
4	Aile bireylerinin sevgi ve bağlılığı öylesine fazladır ki aile içi şiddet önemli bir zarar vermez.	()	()	()	()	()
5	Erkekler doğası gereği saldırgandır.	()	()	()	()	()
6	Aile içi şiddet sadece fiziksel olduğu zaman şiddettir.	()	()	()	()	()
7	Şiddetten sonra özür dilenirse her şey unutulur.	()	()	()	()	()
8	Aile içi şiddet sadece kadına yöneliktir.	()	()	()	()	()
9	Aile içi şiddetin nedeni sadece alkoldür.	()	()	()	()	()
10	Kızgınlık kontrol edilemezse şiddete yol açar.	()	()	()	()	()
11	Aile içi şiddet sadece yoksul ve eğitimsiz ailelerde görülür.	()	()	()	()	()
12	Aile içi şiddet aile içinde kalmalıdır.	()	()	()	()	()
13	Aile içi şiddete dışardan müdahil(karışmak) olmak uygun değildir.	()	()	()	()	()

EK:3**TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ**

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “**Kesinlikle katılmıyorum**”, “**Kısmen katılmıyorum**”, “**Kararsızım**”, “**Kısmen katılıyorum**”, “**Kesinlikle katılıyorum**” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız

		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	()	()	()	()	()
2	Kadın sadece ailenin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.	()	()	()	()	()
3	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	()	()	()	()	()
4	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
5	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	()	()	()	()	()
6	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
7	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	()	()	()	()	()
8	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	()	()	()	()	()
9	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	()	()	()	()	()
10	Kocasız kadın çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
11	Kadınlar yönetici olabilir.	()	()	()	()	()
12	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	()	()	()	()	()
13	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi bir anne olur.	()	()	()	()	()
14	Erkeklerde çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	()	()	()	()	()
15	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	()	()	()	()	()
16	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	()	()	()	()	()
17	Kadınlar kendi başlarına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	()	()	()	()	()
18	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	()	()	()	()	()
19	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	()	()	()	()	()
20	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	()	()	()	()	()
21	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	()	()	()	()	()
22	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	()	()	()	()	()
23	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	()	()	()	()	()
24	Kadın kocasından yaş olarak küçük olmalıdır.	()	()	()	()	()
25	Ailede önemli kararları erkekler vermelidir.	()	()	()	()	()